

MILIEURAMA

het maandblad van Bond Beter leefmilieu - 12de jg - april 1992 - 60fr

Afgiftekantoor
Brussel X

Uitneembaar katern over
«Duurzame Ontwikkeling»
(om te bewaren !)

Steekproefonderzoek
van BBL naar geluidshinder

ERC-project: een klucht...

Inhoud

Inhoud en editoriaal	2
<i>BBL-steekproef naar geluidshinder</i>	3
Flitsen	7
<i>ERC: milieuvernietiging onder mom van rekonversie</i>	8
<i>BBL tegen recyclage van PVC-flessen</i>	11
Wet en Pers	12
<i>Brazilië '92</i>	14
<i>Uitneembare katern: Duurzame ontwikkeling</i>	15
Frontlijn	23
<i>BBL weegt het Vlaams regeerakkoord</i>	26
Prikbord	28
<i>Halveer het autoverkeer: aktiemap</i>	29
Ledenblad	30
Boek en Milieu	32
Lezersbrief	34
Kalender	35

BBL gaat vreemd...

Met veel vertraging krijg je Milieurama nummer 4 onder ogen. Maar eerlijk, je tijdschrift ziet er na deze gedwongen rust weer een stuk beter uit: vanaf nu starten we met een periodieke middenkatern (een 4-tal keer per jaar), waarin we één onderwerp grondig belichten. In deze periode van de konferentie over milieu en ontwikkeling in Rio de Janeiro wordt er veel ge-goocheld met het begrip "duurzame ontwikkeling".

"Duurzame ontwikkeling" is een nogal abstrakt begrip. Daarom vonden we het nodig om eens in een verstaanbare taal uit te leggen wat dit begrip voor de milieubeweging konkreet inhoudt. Deze eerste (uitneembare) katern wordt hier dus volledig aan gewijd. Om te bewaren!

Goed nieuws in dit kader is dat BBL-voorzitter Luc Hens deel uitmaakt van de officiële Belgische delegatie bij de Rio-konferentie. Hij heeft een mandaat van de MINA-Raad op zak, maar is verder ook gemandateerd door de vier Belgische milieufederaties: hij is dus de enige persoon uit de Belgische milieubeweging die bij deze milieukonferentie een oogje in het zeil gaat houden. Vanuit Rio houdt hij het BBL-sekretariaat op de hoogte van iedere belangrijke mededeling of beslissing. Het is eveneens op de BBL dat voor de duur van UNCED een "krisis"-perscentrum is gevestigd, van waaruit standpunten van de betrokken verenigingen (WWF, Greenpeace, Platform Brazilië '92) wereldkundig worden gemaakt.

Meer over deze UNCED-konferentie in het volgende nummer van Milieurama.

Lieve Grauls

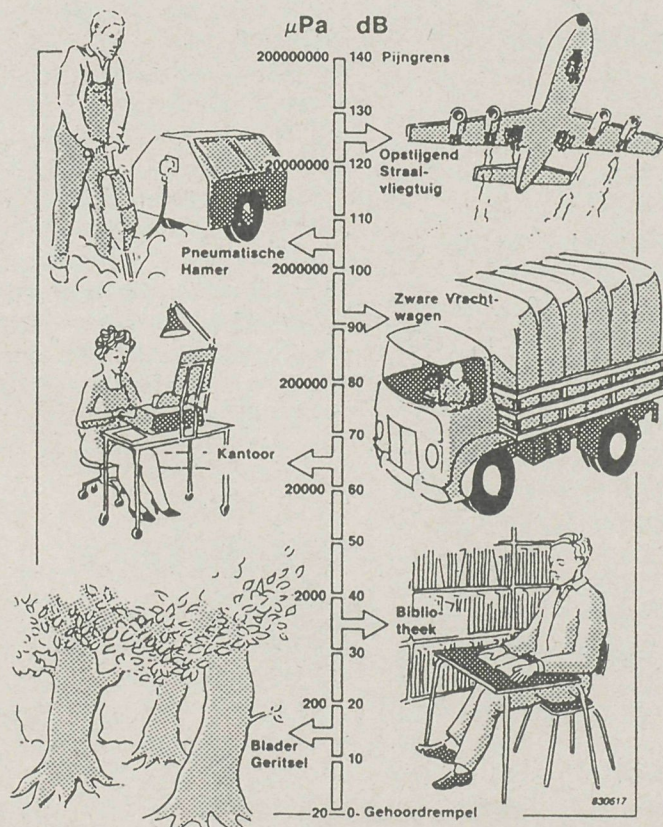
De stilte voorbij

Verstoring door geluidshinder is één van de milieuproblemen die de gewone burger het sterkst aan den lijve ondervindt: 39% van de individuele milieuklachten gaan immers over geluidshinder. Nochtans werd lawaaihinder in het milieubeleid tot nu toe erg stiefmoederlijk behandeld. Het uitgebreide MINA-plan bijvoorbeeld maakt er zich in enkele regels vanaf. Daarom is de Bond Beter Leefmilieu wat dieper op het probleem ingegaan. De konklusies zijn op zijn zachtst gezegd, verontrustend.

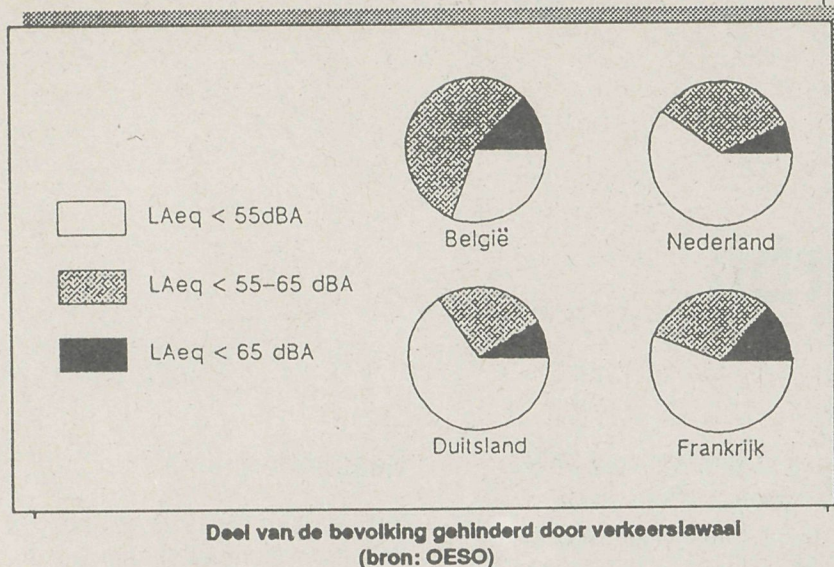
Gezondheid

Het wordt steeds duidelijker dat de gezondheidseffekten van geluidshinder verder reiken dan men op het eerste gezicht zou denken. Het is algemeen geweten dat zeer hoge nivo's (boven 120 dB(A)) de gehoorfunctie beschadigen. Ook langdurige en herhaaldelijke blootstelling aan nivo's tussen 80 en 120 dB(A) kunnen akute schade opleveren. Meestal gaat het hier om tijdelijk gehoorverlies. Wanneer dit tijdelijk gehoorverlies groter is dan 40 dB(A), loopt men het risico dat de gehoorfunctie zich niet meer herstelt.

De gevolgen van chronische blootstelling aan geluidsnivo's lager dan 80 dB(A) zijn pas op langere termijn zichtbaar. Vanaf ruwweg 70 dB(A) levert geluidshinder een bijdrage aan het stress-syndroom. Deze geluidssignalen zorgen immers voor een permanente aktivering van ons natuurlijk afweersysteem (afscheiding van adrenaline). Stress kan beschouwd worden als een oververhitting van dit afweersysteem en resulteert in een hele reeks van gezondheidsproblemen: chronisch hogere bloeddruk, verhoogde gevoeligheid voor infecties en allergieën, verstoringen van het spijsverteringsstelsel, zenuwziekten tot een verhoogd risico op kanker toe.

Enkele geluidsbronnen op de decibel-schaal
(bron: Brüel & Kjaer)

Slaap zacht ?

In slaaptoestand is ons zenuwstelsel veel gevoeliger voor geluidssignalen. Ontwaken is daarbij mogelijk maar niet noodzakelijk. Vanaf ongeveer 45 dB(A) wordt de structuur van de slaap behoorlijk aangetast. Herhaaldelijke verstoring van het slaapritme tijdens de nacht tast de 'herstelfunctie' van de slaap aan. Dit levert naast een extra toename van het stress-syndroom, ernstige vermoeidheidsverschijnselen op. Dit is vooral het geval bij personen die geestelijke arbeid verrichten omdat deze meer behoefte hebben aan 'mentaal herstel' (via de periodes van diepe slaap). Ook personen die overdag meer aan geluidshinder blootstaan, hebben een grotere behoefte aan herstel door slaap. Op die manier versterken nachtelijke geluidshinder en daglawaai mekaars effecten. Een verminderd mentaal en lichamelijk functioneren is het gevolg.

Los van de verstoring van de slaapstructuur kan de slapende mens zelfs geluiden vanaf 30 dB(A) registreren en verwerken. Regelmatige blootstelling aan geluidspieken hoger dan 35 dB(A) verstoren de werking van het immuuniteitsstelsel. Vooral tijdens de overgang van de lichtere naar de diepere slaapfasen komt er een explosieve activiteit van de in dit systeem be-

trokken hormoonproductie op gang. Onderzoek wees uit dat het immuuniteitsstelsel reeds wordt aangetast vanaf een 20-tal geluidsgebeurtenissen gedurende de slaap tussen 35 en 45 dB(A). De gevolgen hiervan kunnen merkbaar worden in een verminderde weerstand tegen infectieziekten.

De 'stille' natuur

Het is erg waarschijnlijk dat ook dieren gelijkaardige effecten als gevolg van geluidshinder vertonen. Veel onderzoek terzake is echter nog niet verricht. Daar komt bij dat lawaaihinder in natuurgebieden de sociale contacten binnen dezelfde soort en de prooi/roofdierrelaties ontregelt. Lawaai kan men immers beschouwen als geluid zonder informatie, een soort 'ruis'. Hoe sterker het ruisniveau, hoe moeilijker het voor dieren wordt om geluidssignalen van prooidieren of potentiële partners op te vangen. Het gebied waarin dat nog lukt, wordt kleiner waardoor ook de overlevingskansen van deze dieren verminderen. Zo zal bij een stijging van het ruisniveau met 3 dB(A) de oppervlakte waarin een dier een betekenisvol signaal kan waarnemen, halveren. Op het gehoor jagende roofvogels moeten bij een stijging

van het ruisniveau met 6 dB(A) de vlieghoogte halveren om hetzelfde signaal te kunnen horen. Lager vliegen betekent echter meer kans op obstakels en dus op ongevallen.

Kleine stiltegebieden

Preciese gegevens over de feitelijke geluidshinder 'op het terrein' zijn tot nu toe vrij schaars. Toch kunnen enkele cijfers geciteerd worden die een zeker beeld geven van de actuele situatie.

- Uit een internationaal OESO-onderzoek blijkt dat 70 % van de Belgische bevolking is blootgesteld aan geluidshinder van gemiddeld méér dan 55 dB(A). Enkel Japan en Spanje skoren nog slechter (zie figuur 1).

- Metingen van openbare werken langs 13 drukke wegen in de bebouwde kom (Limburg) wezen uit dat de richtwaarde die openbare werken hanteert (60 dB(A)) in 12 gevallen (méér dan 90% dus) wordt overschreden. Op vier plaatsen (31%) wordt zelfs de maximumnorm (70 dB(A)) overschreden.

- Zowel in Oost-Vlaanderen als in Limburg werd een onderzoek verricht naar de potentiële stiltegebieden in deze provincies. In totaal ging het hier om respectievelijk 13 en 22% van de oppervlaktes. Echte stilte is dus teruggedrongen tot kleine restgebieden.

Onderzoek van BBL

Naar aanleiding van de richtwaarden voor omgevingsgeluid die in VlaReM II zijn opgenomen, heeft de Bond Beter Leefmilieu een eigen steekproefonderzoek naar het voorkomen van geluidshinder uitgevoerd. Verspreid over vijf grote agglomeraties werden 37 metingen uitgevoerd volgens de VlaReM-richtlijnen voor een beperkt akoestisch onderzoek. Het ging hier om een gericht steekproefonderzoek;

PIEKEN IN dB(A) (MAXL)	VERDELING VAN DE METINGEN
70-75	23%
75-80	27%
80-85	23%
85-90	10%
90-95	17%

**Tabel 1: Samenvatting van de meetresultaten - 37 metingen
(bron: steekproefonderzoek BBL '92).**

erwerden lokaties uitgekozen waar op het eerste 'gehoor' een zekere geluidshinder aanwezig was.

Vergelijking van de steekproefresultaten met de VlaReM-richtwaarden geeft volgende algemene resultaten. In totaal worden de richtwaarden in 33 op 37 lokaties overschreden (89%). Wanneer enkel die lokaties in aanmerking worden genomen waar enkel verkeerslawaai in het spel is, bedraagt de overschrijding 100% (21 op 21 lokaties).

Vergelijking van de meetresultaten met de saneringswaarde van openbare werken (65 dB(A) in Leq) bevestigt dit negatief beeld. Deze waarde werd in totaal in 27 op 37 lokaties overschreden (73%). Bij de lokaties met enkel verkeerslawaai werd een overschrijding van 18 op 21 vastgesteld (86%). Tabel 1 vat deze resultaten samen.

Wat de nachtelijke lawaaihinder betreft is een goede vuistregel dat de normoverschrijding steeds in dezelfde grootte-orde ligt als overdag. De normen liggen dan doorgaans 10 dB(A) lager. Statistisch gezien is het verkeervolume dan slechts 10% van de intensiteit overdag wat overeenkomt met een vermindering van de Leq-waarde met 10 dB(A).

Akoestische 'black-lines'

Uit dit steekproefonderzoek kan men besluiten dat verkeerslawaai de meest ernstige geluidshin-

derbron is; dat langsheen drukke wegen met doorgaand verkeer de richtwaarden bijna steeds overschreden worden en dat men 's nachts theoretisch een vergelijkbare normoverschrijding mag verwach-

ten. Gezien de grote invloed die lawaaihinder heeft op de kwaliteit van de slaap (en daardoor op de volksgezondheid), vraagt dit probleem een dringende en kordate beleidsaanpak. Vooral de drukke verkeersassen doorheen bewoonde agglomeraties moeten voor een belangrijk deel als akoestische 'black-lines' beschouwd worden. De beleidsaandacht moet prioritair op deze assen gericht zijn.

Onbeschreven blad

Op het vlak van globale geluids-aanpak is het Vlaams milieubeleid tot nu toe grotendeels een onbe-

Luchtvaartlawaai

Een bijzonder aspect van de geluidshinder is het luchtvaartlawaai. In de ruimte is dit type hinder sterk beperkt. De hinder in de woonwijken in de onmiddellijke omgeving van luchthavens kan echter dermate ernstig zijn, dat Bond Beter Leefmilieu ook hier een beperkt onderzoek uitvoerde. In de omgeving van de drukste banen van de luchthaven van Zaventem werden de pieknivo's gemeten van 30 willekeurige vliegbewegingen. Bij een indeling in klassen (tabel 2) bleek dat 17% van de bewegingen pieknivo's van 90 tot 95 dB(A) opleverden. In de slaapkamers in deze buurt mag men dan pieken van 65 tot 70 dB(A) verwachten. Dergelijke pieknivo's geven volgens de Duitse onderzoeker Griefahn een ontwaakkans van 10%. Een willekeurige nachtelijke vliegbeweging in Zaventem betekent voor de gemiddelde burger dus een ontwaakkans van 1,7%. Volgens officiële telgegevens gaan op de twee drukste banen gemiddeld 34 en 21 vluchten per nacht door. Voor de buurtbewoners levert dat dus respectievelijk 58% en 34% kans op om wakker te worden. Deze uitkomst wordt voor een stuk bevestigd door het MER "Zaventem 2000" waarin men toegeeft dat nu reeds bij 23.000 omwonenden van de luchthaven ernstige slaapproblemen kunnen optreden.

NORMSTELLING	OVERSCHRIJDINGEN	
	aantal	procent
VLAREM II		
totaal	33 op 37	89
enkel verkeerslawaai	21 op 21	100
OPENBARE WERKEN		
totaal	27 op 37	73
enkel verkeerslawaai	18 op 21	86

**Tabel 2: Metingen van luchtvaartlawaai (pieknivo's) in Zaventem.
(bron: steekproefonderzoek BBL '92).**

schrevenblad. Het hoofdstuk geluid in VLAREM II is een eerste (gedeeltelijke) stap in de goede richting. Voorlopig heeft deze reglementering echter nog slechts een informeel karakter. VLAREM II is immers nog niet in het Staatsblad verschenen en heeft dus nog geen kracht van wet. Om de geluidshinder in Vlaanderen in al zijn facetten aan te pakken is er nood aan een integraal actieplan 'geluid' dat moet kaderen binnen een globaal milieubeleidsplan. In zo'n integraal geluidsplan is de eerste stap een degelijke probleemanalyse. We zagen reeds dat dit op nivo Vlaanderen niet voorhanden is. Het is dan ook geen overbodige luxe een globaal akoestisch onderzoek te laten uitvoeren naar de actuele geluidskwaliteit in Vlaanderen. De kartografische weergave daarvan moet dan de basis vormen van de verdere beleidsvoering.

Reduktiedoelstellingen

De tweede stap is dat doelstellingen worden geformuleerd. Het gaat hier vooral om reductiedoelstellingen (in %) inzake het bevolkingsaandeel dat aan een bepaalde geluidsbelasting blootstaat. Zowel de OESO-gegevens als de steekproeven van BBL suggereren dat de huidige situatie op dat vlak voor een sterke verbetering vatbaar is. In tweede instantie zijn ook gebieds-

gerichte doelstellingen nodig. Het kan hier gaan om richtwaarden voor omgevingskwaliteit voor de verschillende planologische zones, maar ook om het afbakenen van zones die ofwel voor prioritaire actie in aanmerking komen (akoestische 'black points', veelal in stedelijke gebieden) ofwel nog bijzondere kwaliteiten vertonen. Deze laatste worden doorgaans stiltegebieden genoemd en zullen, om die stilte te beschermen, een scherper beleid inzake milieu en ruimtelijke ordening vragen. In de huidige omstandigheden moet minimaal de Groene Hoofdstructuur een statuut van stiltegebied krijgen.

Maatregelen

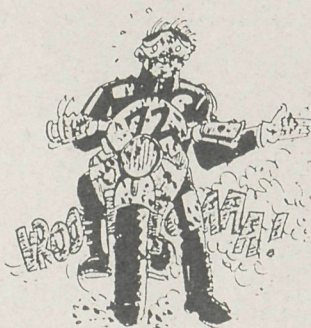
De derde stap is het nemen van maatregelen. In de eerste plaats zijn er uiteraard de technische mogelijkheden. Hieronder kan men maatregelen verstaan als geluids-armere apparaten, snelheidsbegrenzers, wegdek aanpassingen, gevelisolatie en geluidsschermen. Verder zijn er de algemene planologische maatregelen, die vooral in de gebiedsgerichte benadering aan bod zullen komen. Daarbij denken we vooral aan auto-arme zones, herinrichting van het openbaar domein (op een geïntegreerde manier: geluidsarm, snelheidsverlagend en met meer ruimte voor

langzaam verkeer en openbaar vervoer), een absoluut moratorium op nieuwe wegen in stiltegebieden en een zeer grote terughoudendheid op het afleveren van bouwvergunningen in deze zones.

Volumebeleid

Tenslotte is er theoretisch ook nog een volumebeleid denkbaar. Er is immers een duidelijke relatie tussen de geluidshinder en het volume van het autogebruik of het aantal vliegtuigbewegingen. Voor dit laatste is, wegens het gekonsentreerd voorkomen van deze activiteit, een fysieke regulering mogelijk. Een rechtstreekse beperking van het aantal nachtvluchten is op basis van de recente wetenschappelijke inzichten zeker verantwoord. Voor het wegverkeer ligt dit uiteraard moeilijker. Toch is ook hier (om verschillende redenen trouwens) een volumebeleid onafwendbaar. In de praktijk is daar een uitgebalanceerde en komplementaire mix van maatregelen en instrumenten voor nodig; maar dat liedje is hier ook al gezongen als het ging om luchtverontreiniging of ruimtegebruik. Het toont nog maar eens aan dat de aanpak van milieuproblemen op een globale manier moet gebeuren.

Luc Goeteyn

Geluidshinder: een nieuwe praktische brochure van BBL

Geluidshinder is een milieuprobleem dat van het beleid weinig aandacht krijgt. Ten onrechte, zo blijkt uit een onderzoek van de Bond Beter Leefmilieu naar geluidshinder door wegverkeer en luchtvaart.

De resultaten van dat onderzoek vindt men in een nieuwe brochure, waarmee BBL de geïnteresseerde burger beter wil informeren over het fenomeen geluidshinder: wat is het? welke effecten heeft het? hoe erg zijn we er aan toe? en wat kan men er aan doen?

Een vlot leesbaar en tegelijk volledig basisdocumentje voor al wie iets met lawaai te maken heeft of er meer wil over weten.

Bestel hem vandaag nog (100fr): tel. 02/539.22.17.

FLITSEN

Laat de stieren met rust !

Als je dit jaar met vakantie naar Spanje gaat, laat je dan niet verleiden door een bezoek aan een stierengevecht. Jaarlijks worden er zo 30.000 dieren doodgemarteld. Onder het mom van ontspanning leiden deze gedrogeerde stieren ongelooflijk veel pijn. De meeste toeristen bezoeken dergelijke stierengevechten uit nieuwsgierigheid; zij beseffen echter niet wat voor een ziekelijke wreedheden met deze bloederige spektakels gepaard gaan.

De wereld-dierenbescherming roept de toeristen daarom op om geen stierengevechten meer te bezoeken of aanverwante soevenirs te kopen. Wanneer je toch aangemoedigd wordt om dit ontierend schouwspel bij te wonen, protesteer hier dan persoonlijk tegen bij uw hotel, reisleader of reisagentschap. Op deze manier komt er misschien snele een einde aan deze barbaarse vorm van "folklore".

Help stop the bullfight!

Waar een file is, is een weg

Uit een peiling van minister Kelchtermans blijkt dat de meeste Vlamingen niet te vinden zijn voor de bouw van nieuwe wegen om het hoofd te bieden aan de files. Men kiest eerder voor de uitbouw en het stimuleren van het openbaar vervoer, aldus het onderzoek. De automobilisten-pendelaars steunen deze oplossing merkwaardig genoeg meer dan de andere bevolkingsgroepen.

Toch kiest slechts 18% van de Vlamingen voor een absolute beperking van het autoverkeer. Amper 2% wil het autorijden duurder maken en 14% stelt carpooling als oplossing voor.

Over het algemeen vindt de Vlaming ook dat men bij de aanleg of de heraanleg van wegen veel te weinig rekening houdt met de zwakke weggebruikers. Twee Vlamingen op drie vinden dat voetpaden en fietspaden in elk geval voorzien moeten worden bij de aanleg van wegen.

Het minst hoopgevende besluit uit de peiling is wel dat nog géén 20% van de automobilisten rekening houdt met het milieu-aspekt. Er zal in ieder geval nog veel gesensibiliseerd moeten worden door de kampanje "Halveer het autoverkeer".

Pak een groot pak

Het regent de laatste tijd schijnbaar opinie-onderzoekjes over het milieu. De volgende is in opdracht van de Europese karton-lobby. Daaruit blijkt dat de konsument slechts voor een aantal produkten bereid is om grotere hoeveelheden te kopen om het verpakkingsafval te verminderen: nl. waspoeders, onderhoudsprodukten, waters en frisdranken. Voor geneesmiddelen, chocolade, gebak, koekjes en andere zoetigheden wil de konsument zijn aankoopgedrag alleszins niet wijzigen. Toch toont de studie aan dat de verbruiker bereid is om mee te werken aan de vermindering van de afvalberg door de verpakking apart te sorteren en naar de verzamelplaatsen te brengen.

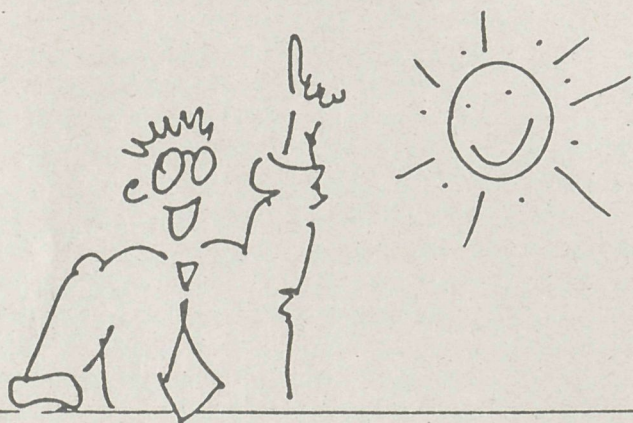
Het vreemde aan dit onderzoek is de konklusie die de opdrachtgever eruit trekt: "Het heeft geen zin beperkingen aan de industrie op te leggen, als de konsument er niet om vraagt. Zo is het bijvoorbeeld onlogisch dat de overheden het gebruik van chemische witmakers (het bleken met chloor, nvdr) zouden verbieden als de konsument enkel hagelwit materiaal wil."

Het einde van de tunnel is dus nog niet in zicht...

De klucht van Kluft

Het steeds ongeloofwaardiger ERC-verhaal blijft maar doorgaan. De vroegere versie van Thyl Gheyselinc werd opzij geschoven voor een nog grootser projekt van de nieuwe KS-manager Peter Kluft en de Britse projektontwikkelaar Stadium. Van het oorspronkelijke ERC (Edukatie-Rekreatie-Cultuur)-projekt houdt alleen het rekreatieve stand (nl. een pretpark en een reuzewinkelcentrum). De woorden cultuur en edukatie zijn naar de achtergrond geduwd. Hetzelfde lot lijkt weggelegd te zijn voor natuur en milieu...

NATUURGEBIEDEN
AAN
WEGWERPPRIJZEN

Gewestplan

Met een gewestplanwijziging willen de projektontwikkelaars nu 'carte blanche' voor 600 ha rekreatiegebied. Van die 600 ha zijn er bijna 500 ha bos, natuurterreinen, landbouwgronden en terrils (met de woonwijk Texas) die definitief vernietigd worden. Dit alles wordt opgeofferd aan de bouw van een bungalowpark, golfterreinen, hotels, sportinfrastructuur, kampeerterreinen, parkings en een attractiepark rond een groots shoppingcentrum. In één klap is dit de grootste gewestplanwijziging die Vlaanderen ooit meemaakte. Die 500 ha buiten het eigenlijke mijnsterrein is bijna integraal aangeduid als natuurkern- en natuurontwikkelingsgebied in de Groene Hoofdstuktuur. De ekologische waarde van de bossen en natuurterreinen worden aangetoond door het voorkomen van soorten als Nachtzwaluw, Havik, Boomleeuwerik, Kleine plevier, Blauwborst, Bont dikkopje, Rugstreeppad, Rode dopheide,...

Aanslag

Het is duidelijk dat dit projekt de grootste aanslag op natuur, bos en open ruimte vormt die Vlaanderen ooit kende. Daarbij komt dat er méér dan een vermoeden bestaat dat de hele ERC-zaak een handige manipulatie is voor grootschalige grondspeculatie. Als die gewest-

Streekdestruktie

Verkeersdeskundige Cor Dierckx van vzw Langzaam Verkeer deed in opdracht van vzw Natuurreservaten een mobiliteitsstudie m.b.t. het ERC-project. Hij meent dat het project geen streekontwikkeling is, maar streekdestruktie. "Dit is een aanslag met verregaande gevolgen voor het hele land". In het meest optimistische ERC-scenario (nl. 20 miljoen bezoekers per jaar) zijn de gevolgen van dit autoprojekt bij uitstek in het jaar 2000 gewoonweg desastreus: een parkeerplaats zo groot als 200 voetbalvelden, een toename van het verkeer op de Belgische autowegen met méér dan 5%, evenveel auto's op de Limburgse autowegen als nu op de Antwerpse en Brusselse ring, jaarlijks 16 verkeersdoden en 1000 zwaargewonden onder de ERC-bezoekers, jaarlijks bijna 35.000 ha verzuurde grond. Dit alles dus uitsluitend door het autoverkeer van en naar het ERC. "Het ERC wordt één van de grootste vervuilers van het land", aldus Cor Dierckx, "vergelijkbaar met de absolute chemiereuzen".

planwijziging er door komt (nu zijn de bestemmingen industrie, natuurgebied en landbouw) stijgen de grondprijzen fenomenaal. Nu kunnen de projektontwikkelaars de grond voor een appel en een ei opkopen om ze na de wijziging van het gewestplan met winsten van zeker 500 fr/m² te verkopen. Alleen al die grondspekulatie rond het winkelcentrum moet de gewenste miljardenwinsten (2,5 à 3 miljard!) voor de projektontwikkelaar Stadium opleveren.

creatiegebied zou worden, moet natuurgebied blijven (of worden).

b) De Vlaamse regering moet zelf een initiatief nemen om de overblijvende miljarden van KS (Kemische Steenkoolmijnen) onder democratische controle te krijgen.

Voor Limburg is het nog altijd niet te laat om met deze miljarden een meerjarenprogramma te financieren waarbij een ekologisch verantwoord vernieuwing (met duurzame ontwikkeling als rode draad) het doel moet zijn.

Wansmakelijk

Bond Beter Leefmilieu wil dan ook dat de Vlaamse Regering eindelijk ingrijpt en een einde maakt aan deze wansmakelijke ERC-vertoning. Meer bepaald doet BBL een oproep aan minister Kelchtermans om zijn standpunt te wijzigen. Hij is namelijk de enige minister die het ERC-project nog altijd door dik en dun blijft steunen. Dit ERC-project is echter onverenigbaar met een goede ruimtelijke ordening én een zinvolle rekonversie in Limburg. Het hele rekonversieplan ligt echter zeer gevoelig in Limburg. Iedere

Klucht

Om uit de impasse van deze ERC-klucht te komen, doet de Bond Beter Leefmilieu een aantal konkrete voorstellen:

a) Na het openbaar onderzoek voor de gewestplanwijziging (die trouwens door de Bond Beter Leefmilieu wegens procedurefouten voor de Raad van State wordt aangevochten) moet er een nieuw voorstel van gewestplan komen. Daarbij moet de bestemming als industrieterrein van de mijnsite zelf (ongeveer 100 ha) blijven om nieuwe bedrijven en duurzame werkgelegenheid onmiddellijk kansen te geven. De oppervlakte die nu re-

Op uw gezondheid!

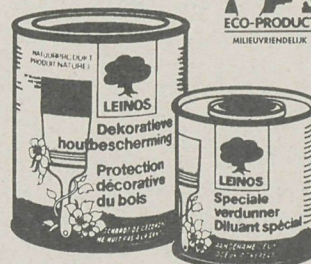
Eindelijk een natuurproduct van hoogstaande kwaliteit voor een diepgaande behandeling van hout, zonder uw gezondheid of het milieu te schaden!

Perfect waterafstotend, zeer duurzaam en met een hoog rendement, beschermt en onderhoudt LEINOS langdurig de schoonheid van hout.

LEINOS: voor uw gezondheid en die van uw houtwerk.

Lijst met verkooppunten en gratis "GIDS VOOR HOUTBESCHERMING" bij:

LEINOS Eco-Info Hochstraße 104, B-4700 EUPEN

nomadis sa
B-4700 Eupen

Ik zou graag uw Gids ontvangen:

Naam

Adres

Postcode

Plaats

LEINOS Eco-Info Hochstraße 104, B-4700 Eupen

Limburger met een gram kritiek op de besteding van het rekonversiegeld, wordt van nestbevuiling verdacht. De ontslagen mijnwerkers worden daarbij vaak gebruikt (of beter: misbruikt) als alibi om elk debat rond het ERC in de kiem te smoren.

Rekonversie ?

Het is duidelijk dat dit hele project niets met de zogenaamde "rekonversie in Limburg" heeft te maken. Hier zijn duidelijk handige zakenjongens aan het werk die snel grote winsten willen maken, op de kap van een grote oppervlakte natuur en bos. Een massale reactie van de milieubeweging is nodig om deze ramp te voorkomen. Tot 31 mei liep het openbaar onderzoek waardoor duizenden bezwaarschriften verzameld zijn om onze politici duidelijk te maken dat deze gewestplanwijziging onaanvaardbaar is. De definitieve beslissing over het ERC-project valt waarschijnlijk pas in de herfst. Intussen kan je nog altijd (boze) brieven sturen naar de ministers Kelchtermans en De Batselier.

Marc De Coster
Luc Goeteyn

In naam van al de mijnen

(Peter Renard, uit Knack, 4/3/1992)

Het nieuwe ERC-plan lijkt vooral een kolfje naar de hand van de vastgoedsektor. (...) Er wordt vaak naar het immense winkelcentrum (150.000 m²) van Stadium in het Britse Sheffield verwezen. En al wordt het in alle talen ontkend door de ERC-verantwoordelijken en de KS-top: de vrees dat er op de oude mijnterreinen in de eerste plaats handelsactiviteiten zullen ontplooid worden, wordt steeds groter. De nieuwe KS-baas Peter Kluft heeft de ERC-medewerkers op het hart gedrukt om het woord *shopping* vooral niet te laten vallen. Dat bevestigt wat velen binnen de KS al een tijdje vermoeden: het gaat vooral om een super-winkelcentrum. (...)

In Limburg vinden velen dan ook dat het de verkeerde weg opgaat: ofwel is het project gewoon onhaalbaar en een schijnbeweging van spekulatieve projecten, ofwel is het zo gigantisch dat de gevolgen van het miljoenen bezoek ook ver buiten de provincie zullen gevoeld worden. (...)

Tegenstanders vinden de voorstellen die nu voorliggen op alle terreinen haaks staan op wat het beleid dezer dagen beweert te doen. Ze druisen in de eerste plaats in tegen de Groene Hoofdstructuur, die een essentieel onderdeel is van het Milieu- en Natuurplan van Kelchtermans. (...)

Als project dat de auto op een piëdestal plaatst, gaat het uitgelekte voorstel in tegen alle trends om het autogebruik te beperken. (...) Het staat in die zin haaks op de voornemens van de plannen van verkeersministers Johan Sauwens en Dehaene. En dat geldt evenzeer voor het groenboek van EG-kommissaris Karel Van Miert. Hij wil dat het groene toerisme, waarbij gereisd wordt met schone verkeersmiddelen, zou worden gestimuleerd. En bij de ruimtelijke ordening moet gestreefd worden naar een vermindering van de behoefte aan verplaatsing. Het ERC-project voldoet aan geen van al die voorwaarden.

Aktie

- akties tegen het ERC worden nationaal gekoördineerd door Natuurreservaten vzw
Kon. St. Mariastraat 105
1030 Brussel
tel. 02/245.55.00

- de aktiegroep IMAGO koördineert plaatselijk de akties:
Schanstraat 3
3665 As
tel. 011/65.74.38 (A. Engelen)

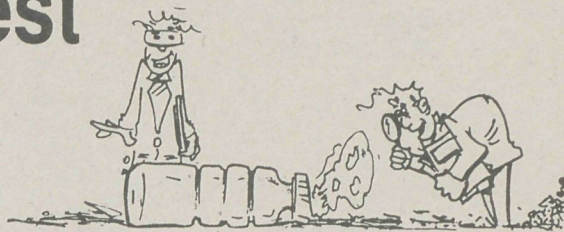
- er kunnen brieven geschreven worden naar:

Theo Kelchtermans (Vlaams minister voor ruimtelijke ordening)
Galileïlaan 5 bus 4
1030 Brussel

Norbert De Batselier (Vlaams minister voor leefmilieu)
Jozef-II straat 40
1040 Brussel.

Chloorrijk "milieufest" te Edegem

Op woensdag 6 mei organiseerde het gemeentebestuur van Edegem een groots milieufest. Op het eerste gezicht een lovenswaardig initiatief, ware het niet dat het eigenlijk ging om een inzamel-actie van plastic flessen. De Edegemse schepen van leefmilieu riep o.m. de plaatselijke scholen op om zoveel mogelijk plastic flessen in te zamelen. Deze 'plastic-happening' kreeg dan ook de financiële steun van Dow Chemicals en Solvay (de Belgische chloor-chemieus).

Eerst voorkomen

De Bond Beter Leefmilieu is echter niet te spreken over dergelijke initiatieven. Het principe van de recyklage is voor de milieubeweging echter pas aanvaardbaar van het moment dat er geen preventie mogelijk is. Hier gaat het echter duidelijk om de inzameling van afval (nl. plastic wegwerpflessen) dat vrij eenvoudig kan voorkomen worden. Het milieu is immers beter gediend met een statiegeldsysteem waarbij de flessen meermaals hergebruikt worden. In België gebeurt dit met glazen flessen, maar in Nederland bewijst men dat het evengoed kan met plastic flessen (PET). Recyclage-initiatieven zoals in Edegem brengt afvalpreventie (zoals die door de Vlaamse overheid ook wordt onderschreven) volledig in gevaar. Zij zijn vooral in het voordeel van de PVC-industrie die hierin een alibi vindt om ongestoord te blijven doorgaan met de produktie van deze schadelijke wegwerpflessen.

Hoe meer, hoe beter

Helemaal tegen een afvalvoorkomingsbeleid is de oproep van het gemeentebestuur om zoveel mogelijk plastic flessen in te zamelen; bovendien werd diegene die de meeste plastic flessen inzamelde beloond met een prijs. Het kwam er dus op neer dat hoe meer wegwerpflessen men konsumerde, hoe beter... Welke visie omtrent een duurzame ontwikkeling hier achter steekt, is voor de BBL erg onduidelijk. Het milieu wordt hier immers opgeofferd (en zelfs misbruikt) voor economische belangen.

Eenzijdig en onjuist

Verder betreurt BBL het dat via de scholen ook kinderen worden ingeschakeld om mee te doen aan een actie waar het milieu dus niet bij gebaat is. Er wordt daarbij zeer eenzijdige informatie verstrekt. Zo wordt er bij het motto 'recycling,

een tweede leven voor PVC-flessen' niet verteld dat PVC voor zeer grote milieuproblemen zorgt; of dat het PVC niet gerecycled wordt tot nieuwe flessen (dus geen gesloten kringloop) maar tot rioolbuizen of parkbanken, waar dan nog eens 50% nieuw PVC aan toegevoegd wordt.

Soms is de informatie zelfs onjuist: zo beweert men dat Solvay het fabrikage-proces volledig beheerst. Toch stellen we vast dat er bij Solvay in 1988 en 1990 ongelukken gebeurden waarbij zo'n 46.000 ton (1988) van het kankerverwekkende vinylchloride vrijkwam. Een ander staaltje van volksmisleiding is het feit dat PVC-flessen duurzaam (!) werden genoemd; toch zijn alle plastic flessen in België wegwerp...

Protest

Bond Beter Leefmilieu heeft dan ook scherp geprotesteerd bij het gemeentebestuur van Edegem, zonder resultaat echter. Daarom werden de scholen aangeschreven en werd ook het ministerie van onderwijs gewaarschuwd tegen dergelijke praktijken. Tot slot steunde BBL ook de ludieke actie die op de bewuste dag werd gevoerd door plaatselijke actievoerders.

Ingrid Pauwels

WET EN PERS

WET

Vergunningsplicht vegetatie-wijziging.

In het verleden moesten milieuaktivisten vaak machteloos toezien hoe waardevolle hooilanden omgeploegd werden, vochtige biotopen gedraineerd of mooie hagen en hoogstamboomgaardengerooid. Voor deze activiteiten was immers geen vergunning nodig, zelfs niet in die gebieden die als ekologisch waardevol erkend zijn. Sinds 24 maart jl. is daar gelukkig verandering in gekomen door de publikatie van het Besluit tot "instelling van een vergunningsplicht voor de wijziging van vegetatie en lijn- en puntvormige elementen" (Besl. VI. Ex. 04.12.91-B.S. 24.03.92).

Dit betekent dat in bepaalde gebieden, elke wijziging van vegetatie en/of wijziging van lijn- en puntvormige elementen, verboden is zonder de voorafgaande schriftelijke vergunning van het Kollege voor Burgemeester en Schepenen of van de bevoegde ambtenaar indien een overheidsinstantie betrokken partij is.

Zones

Het besluit geldt enkel in de volgende zones: natuurgebieden en natuurreservaten, bosgebieden, vallei- en brongebieden, ekologisch en landschappelijk waardevolle agrarische gebieden, en in en rond de Vogelrichtlijn- en Ramsargebieden. In landschappelijk waardevol agrarisch gebied worden enkel de landschapselementen beschermd door een vergunningsplicht. Bovendien zijn een aantal kadastrale percelen en activiteiten vrijgesteld van de vergunningsplicht. Het betreft: percelen met vergunde gebouwen, percelen met een goedgekeurd beheersplan op basis van het Bosdekreet of de Wet op het Natuurbehoud, werken in uitvoering van ruilverkavelingen, landinrichting, infrastructuurwerken van openbaar nut en activiteiten waarvoor een bouwvergunning werd verleend.

Aanvraag

De aanvrager zal vooraf een model-aanvraagformulier moeten invullen waarin naast een reeks relevante gegevens ook een situatieschets voorkomt. De gemeente zorgt voor de aanplakking van de aanvraag waarna elke derde gedurende tien dagen inzage kan krijgen in het aanvraagformulier en binnen deze termijn bezwaar kan indienen. De gemeente beslist gemotiveerd en binnen de dertig dagen over de aanvraag, na advies gevraagd te hebben van de bevoegde ambtenaar. Ze houdt hierbij rekening met de zeldzaamheid en toestand van de betrokken vegetatie of element.

De aanvrager en de ambtenaar kunnen binnen de dertig dagen in beroep gaan bij de gemeenschapsminister voor leefmilieu. Het beroep van de ambtenaar schorst de aangevochten beslissing, de aangevraagde wijziging kan dus nog niet worden uitgevoerd zolang dit beroep in behandeling is.

Indien de gemeente of de minister niet tijdig uitspraak doet, wordt de vergunning geacht verleend te zijn en kan de aanvrager de wijziging uitvoeren binnen de perken van zijn aanvraag, mits in achtnaam van een bepaalde termijn en na in kennisstelling van de gemeente. Alle beslissingen over aanvragen tot vegetatiewijziging liggen minstens twee dagen per week voor iedereen ter inzage op het gemeentehuis, zonder dat men daarbij enig belang moet aantonen.

Het toezicht en de bestraffing verloopt volgens de voorschriften van De Wet op het Natuurbehoud (art. 44 en 47). Inbreuken op dit nieuw uitvoeringsbesluit kunnen dus vastgesteld worden door rijkswacht en politie of door de ambtenaren van de dienst Waters en Bossen en de beëdigde wachters van erkende natuurreservaten.

Rik De Baere

PERS

Knack, 25/12/1991: "Wij moeten uw rommel niet", door Peter Renard. De Gentse filosoof Rudolf Boehm pleit voor de rebellie van de konsument voor een duurzamere samenleving.

DS, 27/12/1991: "Canada zoekt weg naar eeuwigdurende bosbouw", door Johan Mortelmans. Milieubeweging heeft kritiek op bosbeheer in Canadese Vancouver.

DS, 03/01/1992: "Dit tuintje is een waterzuiveringsfabriek", door Antoon Wouters. Planten halen ook chemicaliën, fosfaten en nitraten uit afvalwater.

DM, 03/01/1992: "Broeikaseneffekt overschat", Walter de Jonge. Temperatuur stijgt met slechts 0,2 graden per decennium.

HLN, 07/01/1992: "Voor zeldzame roofvogels lonkt nieuw leven in de vrije natuur", door Jef Rosiers. In beslag genomen uilen en valken opgevangen in asiel.

FET, 08/01/1991: "Brand packaging, the permanent medium", door GDM. Verpakkingen, er zit iets in en er staat iets op. Ook de ekologische aspecten van verpakkingen nemen toe.

BvL, 10/01/1992: "Aantal reeën neemt toe in de Limburgse Kempen", door J.H. Voorstelling eindverslag van het ekologisch onderzoek en beheer van het ree.

FET, 10/01/1992: "Afwalstroom dreigt Verenigde Staten te verstikken", door Benno Groeneveld. Opruimen stortplaatsen kost 1,7 biljoen dollar in de komende 30 jaar.

Trends, 16/01/1992: "Recyclage striptease", door Eric Pompen. De automobielsektor raakt in de ban van de recyclagekoorts. Naast assemblage wordt er volop gedacht aan demontage.

HV, 16/01/1992: "Langlaufen op de Kalmthoutse Heide?", door J.H. Klachten van de milieubeweging naar de gouverneur.

GVA, 17/01/1992: "Elk gezin heeft Klein Gevaarlijk Afval (KGA) in huis", door M.V. Eerste milieuboxen met gemengde gevoelens onthaald.

HLN, 27/01/1992: "Russen zijn de meest vergiftigde mensen". Rusland dreigt te worden uitgeroepen tot ekologisch rampgebied.

Knack, 29/01/1992: "Wij zijn daar soepel in", door Dirk Draulans en Peter Renard. De ruimtelijk ordening in Vlaanderen is een knoeiboel omdat er sinds tien jaar niets is gedaan.

DM, 03/02/1992: "Olifant kost 10 miljard". Jacht op olifant en luipaard wordt misschien heropend.

BvL, 05/02/1992: "Wij moeten terug naar de plastic fles", door K.L. Ophefmakende verpakkingen uit Gouda Kooijman pleit voor de plastic fles.

GVA, 05/02/1992: "Moeder van alle vervuilingen nog lang niet schoon-gemaakt", door Michel Vandersmissen. VN-konferentie in Genève over milieugevolgen van Golfoorlog.

Trends, 06/02/1992: "Voeding. Niet kankeren", door E.M. 'Kankerverwekkende stoffen veroorzaken bijna nooit kanker', zegt de Amerikaanse biochemicus Bruce Ames, een onheilsprofeet die spijt kreeg.

BvL, 07/02/1992: "In natuur- en landbouwgebieden. Enkel daar heerst nog stilte", door A.V.d.b. Volgens de geluidskaart van de provincie Limburg zijn daar nog om en bij de 50.000 ha. zgn. potentiële stiltegebieden.

HV, 07/02/1992: "Politiekorpsen hebben van leefmilieu geen kaas gegeten", door Walter de Taeye. Het leefmilieu vormt slechts een bescheiden onderdeel (1%) van het dagelijkse takenpakket.

Danny Jacobs

Gebruikte afkortingen:

BvL: Belang van Limburg

DM: De Morgen

DS: De Standaard

FET: Financieel-Economische Tijd

GvA: Gazet van Antwerpen

HLN: Het Laatste Nieuws

HV: Het Volk

Van de in deze rubriek vermelde persartikels kan schriftelijk een kopie worden aangevraagd bij de Bond Beter Leefmilieu, Overwinningstraat 26 bus 11, 1060 Brussel. Duidelijk vermelden waarvan je een kopie wenst. Bij de kopies wordt er een overschrijvingsformulier gevoegd, waarmee het verschuldigde bedrag (5fr. per kopie + verzendingskosten) kan worden gestort.

125 miljard \$ per jaar

*De laatste officiële voorbereidingen voor de VN-konferentie rond milieu en ontwikkeling (Prepcom 4) in maart gingen vooral over de "cross-sectoral issues". Hieronder horen thema's thuis zoals **armoede-problematiek, overdracht van technologieën en financiën**, maar ook **het overbevolkingsvraagstuk en de precieze link tussen de ontwikkelings- en milieuproblematiek** worden op de agenda geplaatst. Dit zijn met andere woorden de meest essentiële punten in de hele Noord-Zuid-diskussie.*

Oproep

De onderhandelingen op Prepcom 4 werden geopend met een oproep tot het vrijmaken van voldoende nieuwe bijkomende financiële middelen, onafhankelijk van de reeds bestaande. De voorzitter van de UNCED-konferentie (Maurice Strong), benadrukte in zijn openingstoespraak dat **voor de uitvoering van Agenda 21**, d.i. het concrete werkprogramma voor de 21e eeuw, **125 miljard dollar per jaar** nodig zal zijn. Veel landen beweren dat dit bedrag te hoog ligt. Toch vinden de meeste NGO's dit bedrag belachelijk laag (bv. vergeleken met de 1.300 miljard dollar die de wereld per jaar uittrekt voor militaire doeleinden).

Het slagen van de UNCED zal ervan afhangen of het Noorden inderdaad bereid is deze kosten te dragen. En dat lijkt zeker niet het geval: al tijdens de eerste week van Prepcom 4 haakten vele landen

af, zodat slechts een voorzichtige 5 tot 15 miljard dollar voorzien zou worden voor de bekostiging van de mondiale milieuproblemen. De ontwikkelingslanden gaan hiermee geenszins akkoord: volgens hen moet ook geld op tafel worden gelegd voor onderwerpen zoals armoedebestrijding en milieuprojekten in de ontwikkelingslanden.

Frappante konklusies

De UNEP (het milieuprogramma van de Verenigde Naties) heeft twee rapporten gepubliceerd waaruit onthutsende konklusies naar voor komen. Het eerste rapport ('Toestand van het milieu') besluit dat het milieu op vrijwel alle vlakken ernstiger is aangetast dan in 1972. In het tweede rapport komt tot uiting dat woestijnvorming tot hongersnood in Afrika heeft geleid en dat dit fenomeen de economieën van vele ontwikkelingslanden beïnvloedt.

Zuiderse initiatieven

De ontwikkelingslanden bundelen hun krachten voor het UNCED-proces. Uit een zopas verschenen rapport door een werkgroep van het 'South Centre' (onderzoekscentrum van en voor derde wereldlanden onder voorzitterschap van de voormalige Tanzaniaanse president Nyerere) blijkt dat men vindt dat het UNCED-proces te veel gedomineerd wordt door de industrielanden. Het Noorden wil enkel de milieuproblemen bespreken, en dan slechts op een sectoriële wijze, zodat van een geïntegreerde aanpak geen sprake is.

De gezamenlijke strategie van de derde wereldlanden moet zich volgens het rapport verder uitbreiden tot discussies op andere fora, zoals o.a. GATT en UNCTAD.

Ingrid Pauwels

Volgende Milieurama:

"De myte van de Rio-konferentie doorprikt"

DUURZAME ONTWIKKELING

een uitgave van
Bond Beter Leefmilieu

Een duurzame samenleving voorziet in de behoeften van de huidige en de toekomstige generaties, zonder daarbij het leefmilieu in gevaar te brengen.

Nee, met onze aarde en zijn bewoners gaat het niet goed...

Sinds 1970 verloor de wereld bijna 200 miljoen ha bossen, kwam er 120 miljoen ha woestijn bij, verdwenen duizenden planten- en diersoorten, groeide de wereldbevolking aan met 1,6 miljard mensen, werd de ozonlaag alsmaar dunner, de regen alsmaar zuurder...

De gevolgen daarvan voor mensen en milieu konden niet uitblijven.

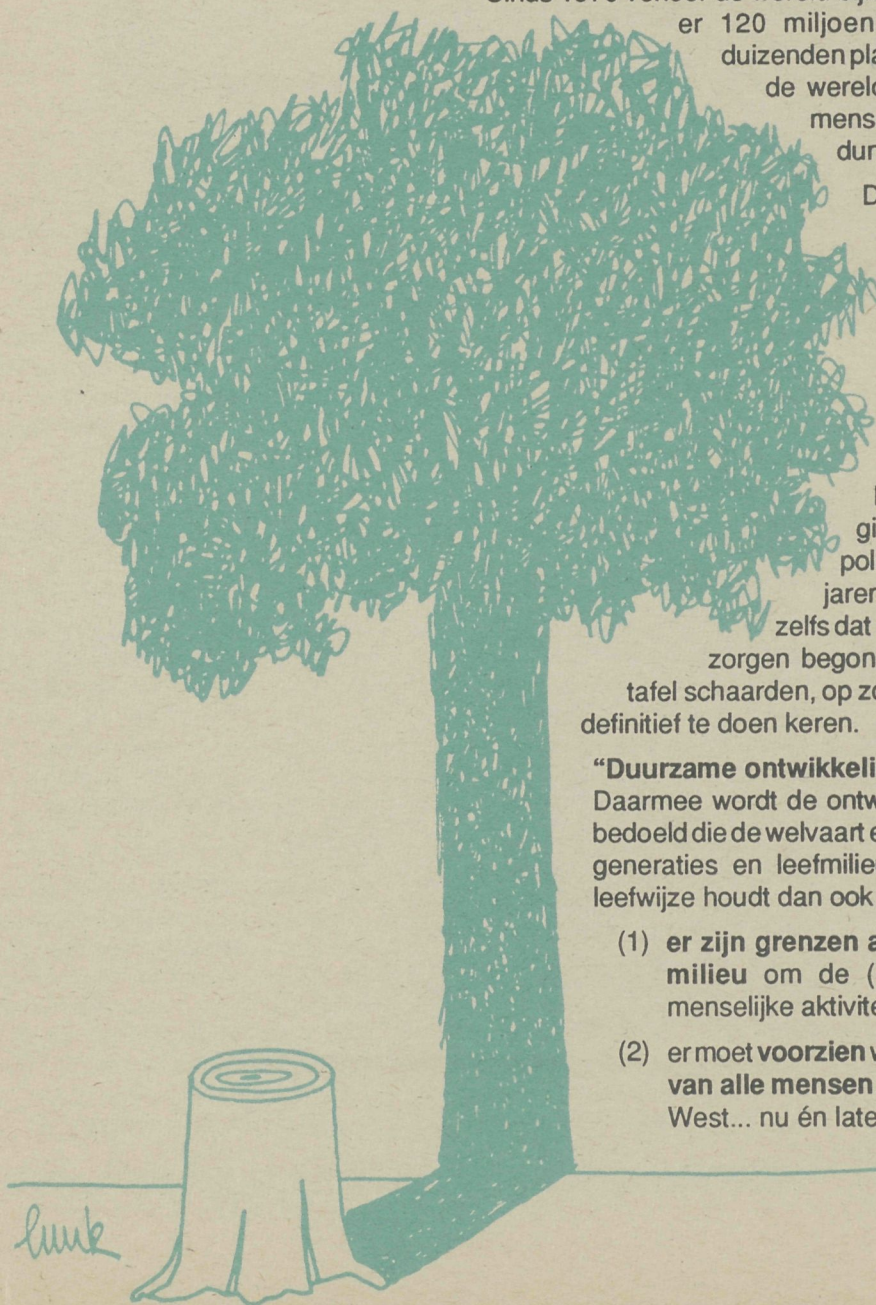
Verstedelijking, hongersnood, stijgende schuldenlasten, torenhoge afvalbergen,...

De vraag is echter: hoe lang kan onze aarde deze ontwikkeling nog verdragen zonder uit te draaien op een grote ramp?

De samenhang tussen ecologische, economische, sociale en politieke problemen werd de voorbije jaren alsmaar duidelijker. Zo duidelijk zelfs dat allerlei groeperingen zich ernstig zorgen begonnen te maken en zich rond de tafel schaalden, op zoek naar oplossingen om het tij definitief te doen keren.

"Duurzame ontwikkeling" is daarbij het sleutelwoord. Daarmee wordt de ontwikkeling van onze samenleving bedoeld die de welvaart en het welzijn van de toekomstige generaties en leefmilieu niet in gevaar brengt. Deze leefwijze houdt dan ook rekening met volgende zaken:

- (1) er zijn grenzen aan de draagkracht van ons milieu om de (schadelijke) gevolgen van menselijke activiteiten op te vangen;
- (2) er moet voorzien worden in de basisbehoeften van alle mensen: in Noord én Zuid, in Oost én West... nu én later !

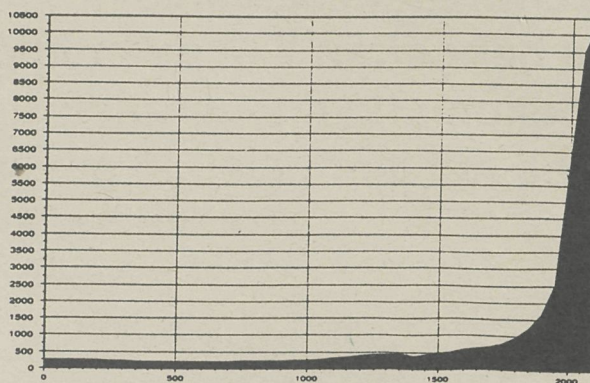
OVERBEVOLKING

Elke dag telt de aarde ongeveer 240.000 mensen meer. Tegen 2030 voorspellen de Verenigde Naties 9 miljard mensen, m.a.w. méér dan een verdubbeling van het huidige aantal. Een ware catastrofe lijkt in zicht: met zoveel mensen botsen we immers onherroepelijk op de grenzen van het milieu...

Bij het begrip 'overbevolking' denken we onmiddellijk aan de Derde Wereldlanden. En inderdaad de enorme groei van de bevolking, met name in de ontwikkelingslanden, leidt tot milieuproblemen als ontbossing en verwoestijning, met hongersnoden als gevolg.

Toch is er wereldwijd gezien voldoende voedsel voor iedereen. In het Westen is er echter een overschot waardoor prijzen van de voedselproducten op de wereldmarkt zo laag worden gehouden dat de boeren uit de ontwikkelingslanden er niet tegen kunnen concurreren. Bovendien wordt er in de Derde Wereld erg veel landbouwgrond gebruikt voor export van luxe gewassen en veevoer naar het rijke Noorden, terwijl de eigen bevolking honger lijdt.

De oplossing hiervoor ligt in een grondige verandering van de wereldhandel, samen met een drastische geboortebepijking.

Evolutie van de wereldbevolking (in miljoenen)

Mogen wij in het rijke Noorden, waar de bevolkingsgroei zich stabiliseert, dan op onze twee oren slapen?

Zeker niet! Want de levenswijze van de geïndustrialiseerde wereld legt een grotere hypoteek op onze planeet dan alle Derde Wereldbewoners samen... Hoewel wij maar 25% van wereldbevolking uitmaken, nemen we toch zo'n 75% van het grondstoffen- en

energieverbruik voor onze rekening. Onze afvalproductie ligt zelfs 10 maal hoger dan in de rest van de wereld...

Stof tot nadenken dus voor al diegenen die een bevolkingsaangroei prediken als antwoord op de toekomstige vergrijzing van onze bevolking. Méér mensen in het Noorden betekent immers automatisch nog méér verspilling en vervuiling...

«Deze aarde heeft genoeg voor ieders behoefte, niet voor ieders hebzucht»
Ghandi

Wereld-Milieukonferentie

In juni '92 organiseren de Verenigde Naties (UNO) een internationale conferentie over "duurzame ontwikkeling". Dan zullen politieke vertegenwoordigers uit de hele wereld moeten beslissen over mogelijke oplossingen voor het milieu- en ontwikkelingsprobleem.

De discussie belooft alvast erg moeilijk te worden. De fundamentele oplossingen zouden wel eens verregaand kunnen zijn: het gaat immers over een wereldwijde herverdeling van grondstoffen, rechten, kapitaal, kennis,...

Bovendien liggen de belangen van de diverse deelnemers ver uit elkaar: de regeringen uit het rijke Noorden dringen

vooral aan op milieumaatregelen die van hen geen grote economische toegevingen vragen, terwijl het arme Zuiden aandringt op een eerlijke wereldhandel en de vermindering van de schulden zodat ook zij sterk genoeg staan om deze milieumaatregelen te nemen.

Op deze conferentie zal men dan ook een aanzet moeten geven om konsekvent te werken aan de bestrijding van het broeikas effect, het stimuleren van een ekologischer verantwoorde landbouw, het beheersen van de afvalstromen, het intomen van het waanzinnige consumptiegedrag, het evenwicht tussen Noord en Zuid,...

N AAR EEN ZUINIGER ENERGIEVERBRUIK

De opwekking en het gebruik van energie heeft schadelijke gevolgen voor ons milieu en onze gezondheid. Redenen genoeg dus om zuinig te zijn met die energie. Maar onze geïndustrialiseerde samenleving ziet het anders: wij verspillen juist enorm véél energie, elke dag méér en méér. Met alle gevolgen van dien: luchtvervuiling, broeikas effect, kernafval,...

Zo is onze westerse samenleving verantwoordelijk voor een zeer hoge CO₂-uitstoot, afkomstig van verkeer, verwarming, elektrische centrales en industrie. Wij stoten per persoon maar liefst 7 keer méér CO₂ uit dan in de ontwikkelingslanden. Deze CO₂-uitstoot ligt echter mee aan de basis van het 'broeikas effect', de geleidelijke opwarming van onze aarde. Deze opwarming gebeurt op een sluipende manier, ongeveer 0,3°C per jaar. Je kan dat niet zien, ruiken of voelen, maar na een tiental jaren zal het effect van die temperatuurstijging dramatisch duidelijk worden.

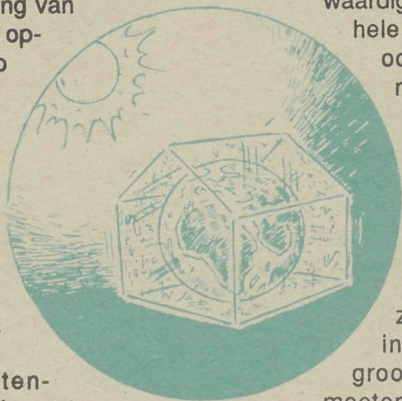
Verschillende wetenschappers zien nu al de eerste tekenen van dit broeikas effect in het toenemend aantal stormen en orkanen en de langere droogteperiodes op het zuidelijk halfrond.

Het verspillend energieverbruik heeft ook gevolgen voor onze directe omgeving. En die gevolgen kunnen we wél zien, ruiken en voelen: de zure regen vreet in op onze monumenten en tast

grote delen van ons bosbestand aan; kernafval zal nog duizenden jaren voor problemen zorgen; en over de kwalijke gevolgen van de luchtverontreiniging kunnen astma-patiënten zeker meespreken.

De gevolgen van deze energieverspilling worden dus wél gelijkwaardig verdeeld over de hele wereld, terwijl de oorzaken van deze milieuvervuiling (nl. energieverspilling) slechts van een klein deel van deze wereldbevolking komen.

Het moet duidelijk zijn dat vooral de industrielanden de grootste inspanningen moeten leveren om hier verandering in te brengen. En daarvoor moet iedereen zijn bijdrage leveren: zowel het beleid van de industrie als wij allemaal in ons huishouden en het verkeer. De toekomstige energievoorziening zal dan ook gebaseerd moeten zijn op enerzijds energiebesparing en anderzijds het gebruik van duurzame energiebronnen zoals wind-, water- en zonne-energie.

EKO-TIPS

- X controleer regelmatig je gas- of elektriciteitsverbruik; probeer 't elke maand te verminderen
- X gebruik je elektrische huishoudelijke apparaten zo weinig mogelijk
- X ga eens op 'kierenjacht'; een goede isolatie bespaart immers veel energie (en geld!)
- X maak van je huis geen kerstboom; ga dus spaarzaam om met verlichting
- X laat je auto eens wat meer thuis; neem bij voorkeur de fiets of het openbaar vervoer

Wind, energiebron met toekomst

Energiebronnen en het milieu

We zetten de belangrijkste energiebronnen eens op een rijtje, samen met hun invloed op het milieu.

Steenkool is een milieu-ónvriendelijke brandstof: er blijft veel schadelijk afval over en bij verbranding wordt de lucht grondig vervuild.

Olle is ook niet bepaald een milieuvriendelijke brandstof: bij transport-ongelukken krijgt het zeemilieu het zwaar te verduren; de raffinage veroorzaakt water- en luchtvervuiling, en bij verbranding (door auto's of centrale verwarming) wordt de lucht nog eens extra vervuild.

Kernenergie (verantwoordelijk voor 62% van de elektriciteit in België) is een zéér gevaarlijke en erg milieu-ónvriendelijke energievorm: de watervervuiling, de gruwelijke schade bij een ongeval (o.a. Tsjernobyl) en het radio-actieve kernafval waarmee we nog steeds geen weg weten, maakt van kernenergie zeker géén toekomstgerichte energiebron.

Aardgas is eigenlijk een redelijke schone energiebron: bij verbranding ontstaan er in verhouding nl. weinig schadelijke afvalgassen.

De energiebronnen van de toekomst worden vooral **zon** en **wind**: ze zijn volledig gratis én onuitputtelijk. Het is alleen nog wachten op de moed van overheid en industrie om ze rendabel te maken op grote schaal. ■

Zon, energiebron met toekomst

NAAR EEN KRINGLOOP-EKONOMIE

Alle mooie beloften ten spijt leven we nog steeds in een "wegwerp-ekonomie". Onze natuurlijke rijkdommen (o.a. olie en water) worden met de dag schaarser. Bovendien voeren we jaarlijks enorme hoeveelheden grondstoffen in uit de Derde Wereld, die uiteindelijk grotendeels op de afvalberg terecht komen. Hoe je het ook draait of keert, we behoren tot die 25% van de wereldbevolking die 75% van de grondstoffen verbruikt, zeg maar 'verspilt'.

Zo slagen we erin om in Vlaanderen alleen al jaarlijks 2 miljoen ton huisvuil te produceren. De industrie doet daar nog eens 11,3 miljoen ton afval bovenop. Daarkomt dan nog eens zo'n 15 miljoen ton "rest-afval" bij... M.a.w. zo'n 11 kg afval per persoon, per dag ! Zo helpen we niet alleen ons eigen kleine landje omzeep, maar ook onze hele aardbol. Dat het zo niet verder kan, is óverduidelijk !

De bestaande oplossingen blijken verre van ideaal te zijn. Het storten van al dat afval kan niet eindeloos blijven doorgaan. Bovendien vervuult het giftig afval de bodem en het grondwater. Ook verbrandingsovens blijken niet de ultieme oplossing te zijn: ze dragen in een aanzienlijke mate bij tot de bezoedeling van onze lucht.

Intussen bezit elke gemeente wel zijn containerpark, zodat niet alle afval zomaar verloren gaat. Toch mag België niet al te fier zijn op dit vlak (zie kader). Op EG-nivo bengelen we bijvoorbeeld op een beschamende laatste plaats wat betreft recycling van oud papier.

	OUD PAPIER		GLAS
	inzamelen		inzamelen
	recyclage		
België	33%	22%	39%
Nederland	51%	66%	62%
Denemarken	47%	80%	
Griekenland	21%	37%	
Portugal	25%	45%	
gem. EG	37%	51%	

Maar kan het wel anders ?

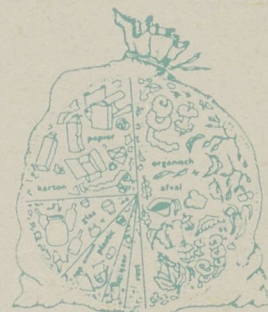
Natuurlijk, recycling van afval is een oplossing, maar de gouden regel is nog steeds "voorkómen": de milieuvriendelijkste verpakking is immers géén verpakking ! Door alleen al het overbodige verpakkingsafval te vermijden, kunnen we het volume van de gemiddelde Vlaamse vuilzak bijna halveren.

In Denemarken bv. moet de drankindustrie zelf instaan voor haar verpakkingsafval. Gevolg? De glazen statiegeldfles blijkt plots weer economisch aantrekkelijk te zijn.

Schaamteloos export van afval

Amerikaanse en Europese bedrijven dumpen jaarlijks miljoenen tonnen industrieel afval in Zuid-Amerika. Volgens gifexporteurs is er echter niets verkeerd aan hun handel, maar milieubeschermers zijn ervan overtuigd dat zelden de hele waarheid over de samenstelling van de stoffen wordt verteld. Dergelijk gif wordt nochtans sinds de jaren '60 willekeurig in rivieren en moerassen gestort. Dit veroorzaakt er niet alleen kanker, geboortefwijkingen, zenuwaandoeningen en bloedziekten, maar vernietigt er ook de natuur en brengt blijvende schade toe aan de komende generaties.

Ironisch genoeg is Zuid-Amerika dé ideale plaats om gifstoffen te dumpen: er is volop ruimte, er is een zwakke wetgeving, er zijn veel korrupte inspecteurs en men is er niet altijd op de hoogte van de milieuproblemen. Bovendien benaderen buitenlandse bedrijven de arme Zuidamerikaanse landen vaak met het voorstel om scholen, ziekenhuizen en wegen aan te leggen in ruil voor een gifstortvergunning. Door de enorme schuldenlast van deze landen zijn dergelijke aanbiedingen haast onweerstaanbaar: zij worden zo gedwongen te kiezen tussen armoede en gif. ■

Huishoudelijk afval

	gewicht	volume
organisch afval	46,6%	21,7%
papier en karton	28,3%	35,4%
plastic	7,6%	23,3%
glas	7,5%	6,0%
ijzer	2,9%	7,3%
rest	7,1%	6,3%

In Duitsland gaan ze nog verder: àl wie produkten verpakt, is verantwoordelijk voor het verpakingsafval. Plots blijken tal van mogelijkheden te bestaan om verpakkingen te hergebruiken. Je ziet: het kan dus anders.

Waar wacht de Vlaamse overheid dan eigenlijk nog op om een dergelijk systeem ook bij ons in te voeren? Nu wordt het afval nog altijd op kosten van de gemeenschap verwerkt, en niet altijd op een milieu-verantwoorde manier.

Ook kan bijna de helft van ons huisvuil in volwaardig compost worden omgezet. Dit vereist wel een aparte inzameling. En bovendien moeten we dan ook de scheikundige rommel uit de land- en tuinbouw achterwege gaan laten. Een kleine moeite, maar een grote bijdrage...

Op termijn moeten we komen tot een echte kringloop-ekonomie: dat is een ekonomie waar grondstoffen niet 'verbruikt' maar 'gebruikt' worden, waar we produkten en afval hergebruiken, herstellen, recycleren of verwerken. Kortom een ekonomie zonder afval, een kringloop-ekonomie.

EKO-TIPS

- X koop dranken altijd in statiegeldverpakking (i.p.v. in blik of karton)
- X koop liever 1 grote dan 2 kleine verpakkingen (bv. yoghurt)
- X koop geen produkten die verpakt zitten in PVC of aluminium
- X neem altijd je boodschappentas mee en weiger plastic zakjes

Wie slim is, sorteert...

Onder deze slogan wil de overheid de bevolking ertoe aanzetten om méér te recycleren. En inderdaad... recyclage is 'in'. Het lijkt het sleutelwoord te zijn geworden voor de oplossing van ons afvalprobleem.

Toch moeten we dit nuanceren. Nu worden alleen maar enkele ideeën uit de 'kringloop-ekonomie' ingekapseld in onze 'wegwerp-ekonomie'. Met alle absurde gevolgen van dien: zo worden bij de recyclage van glas flessen en bokalen verbrijzeld en gesmolten om er opnieuw... flessen en bokalen van te maken; het kringlooppapier vindt geen afzetmarkt omdat het moet op boksen tegen een hoop vooroordelen.

Nog erger is het gesteld met de recyclage van plastic: men recycleert plastic flessen tot weipaaltjes of zitbanken (waar er maar een beperkte vraag naar is). Onder het mom van recyclage blijft de industrie dus ongestoord verder wegwerpverpakkingen produceren. Van een besparing van grondstoffen is hier geen sprake.

Daarom is het beter om eerst zoveel mogelijk afval te voorkomen. Hervulbare verpakkingen verdienen dus de voorkeur. Overbodige verpakkingen moeten verdwijnen. Pas dan moet men aan recyclage denken. Het antwoord van de milieubeweging luidt dan ook...

Wie slimmer is, voorkomt...

The BODY SHOP

Skin & Hair Care Preparations

The Body Shop verkoopt produkten voor de verzorging van huid en haar, op basis van natuurlijke ingrediënten en met respect voor natuur en cultuur. Zij worden niet getest op dieren. De verpakking is sober. Flessen kunnen hervuld worden. Andere eigen verpakkingen neemt The Body Shop terug voor recyclage.

U kan The Body Shop vinden in:

Aalst - Kattestraat 12	Brussel - Nieuwstraat (City 2)
Antwerpen - Leystraat 8	Charleroi - Grand Rue 143
Brugge - Zuidzandstraat 19	Gent - Veldstraat 67
Brussel - Elsensestwg. 76	Hasselt - Galerij de Ware Vrienden

KNIP DEZE BON UIT

U krijgt 10% korting op een fles shampoo van The Body Shop in ruil voor deze bon.

Gooi de lege fles niet weg maar laat deze bij The Body Shop hervullen tegen een korting.
Of breng de lege, schoongemaakte fles terug om te recycleren.

NAAR EEN DUURZAME LANDBOUW

Eeuwenlang voorziet de landbouw reeds in onze voedselbehoeften. De grenzen van natuur en milieu werden door de traditionele landbouwmetodes in Noord en Zuid altijd gerespekteerd: het waren immers duurzame landbouwsystemen. Onder invloed van technische vernieuwingen en economische druk is de landbouw de laatste decennia echter sterk veranderd. En dat wereldwijd...

De internationale handel heeft de concurrentie tussen landbouwers over grote gebieden sterk opgedreven. Er moest alsmaar méér en méér geproduceerd worden. Schaalvergroting, specialisatie en mechanisatie drongen zich op; kunstmest en pesticiden hielpen daarbij een handje...

Helaas is de landbouw hierdoor uitgegroeid tot een nietsontziende produktiemachine,

ER ZIJN TE VEEL

ONDER ONS

Nochtans kan het anders.

Zonder noemenswaardig produktieverlies zou het gebruik van bestrijdingsmiddelen met méér dan de helft kunnen verminderen. Efficiënte spuittechnieken, mechanische schoffelmachines en biologische bestrijding kunnen daarbij helpen. Een evenwicht tussen plantaardige en dierlijke produktie per streek moet de kringloop van voedingsstoffen in de

bodem opnieuw herstellen.

Biologische landbouw

Om onze toekomst veilig te stellen, zal de biologische landbouw terug een belangrijke plaats moeten innemen. Biologische teelten bieden niet alleen gezonde en smakelijke levensmiddelen, ze zorgen er ook voor dat het milieu véél minder belast wordt: het gebruik van pesticiden en kunstmest is minimaal t.o.v. de traditionele landbouwmethoden.

In België zijn er momenteel 135 biologische boeren; in Nederland al 600. Een massale omschakeling op biologische landbouw is dus écht geen utopie; het vraagt enkel een mentaliteitsverandering bij de konsument en het beleid. ■

Dit label garandeert een milieuvriendelijke teeltwijze

zonder oog voor de sluipende aantasting van het milieu. De landbouw werd een bedreiging voor de duurzaamheid. De voedingsstoffen spoelen bij ons via mestoverschotten naar het grond- en oppervlaktewater. Het industrieel aangemaakte kunstmest doet daar nog een flinke schep bovenop. Grote hoeveelheden chemische bestrijdingsmiddelen komen in het milieu en in ons voedsel terecht. De meest giftige pesticiden exporteren we naar de Derde Wereld waar ze door gebrek aan reglementeringen ernstige gezondheidsproblemen veroorzaken.

Het innemen en inrichten van steeds grotere gebieden voor uitsluitend landbouw (vaak in monokulturen) draagt ook stevig bij aan het verdwijnen van wilde plant- en diersoorten. Door onvoldoende bodembedekking, onvoldoende humus of overbegrazing gaan jaarlijks miljarden tonnen vruchtbare landbouwgrond definitief verloren door water- of winderosie.

Het Westen bevuilt met haar intensieve landbouw echter niet alleen het eigen nest. Zo mogelijk nog erger is dat het bestaand handelssysteem ook de landbouw in de Derde Wereld volledig ontworicht (zie 'overbevolking', p.2).

Een duurzame landbouw, zowel bij ons als elders, zal daarom meer moeten streven naar zelfvoorziening op regionaal nivo. Wellicht zal dat voor de handel en agro-industrie een lagere omzet betekenen. Maar dat zijn dan ook de winnaars in het huidige onhoudbare systeem. Een aantal produkten zullen ook duurder worden.

Een duurzame landbouw is die prijs echter méér dan waard, want het is een eerlijkere prijs. De huidige verliezers (Derde Wereld, milieu, middelgrote en kleine boeren) kunnen er alleen maar wel bij varen.

EKO-TIPS

- ✕ eet met het seizoen mee; groenten en fruit buiten het seizoen vergen meer energie (serres) en zijn zwaar bespoten
- ✕ eet minder vlees; produktiedieren nemen veel landbouwgrond in en veroorzaken milieuproblemen (o.a. mestoverschotten)
- ✕ biologisch geteelde produkten verdienen de voorkeur; ze belasten het milieu minimaal (geen pesticiden/kunstmest)

N AAR EEN NIEUW KONSUMPTIEPATROON

De manier waarop wij leven en consumeren, heeft een grote invloed op ons milieu. Allerlei keuzes in het dagelijkse leven kunnen het milieu extra belasten of juist ontzien. In de voorgaande bladzijden hebben we reeds een tipje van die sluier opgelicht. Mits een kleine inspanning kan er al veel verbeteren. Het gaat daarbij niet alleen om het vermijden van milieuvervuiling, maar ook om het instandhouden van de natuur en haar hulpbronnen.

De kritische burger heeft reeds uit eigen ondervinding kunnen vaststellen dat de blinkende medaille van onze welvaartssamenleving ook een zeer matte keerzijde heeft. Onze industriële activiteiten brengen broeikasgassen voort die het wereldklimaat bedreigen. De bezoedeling van de lucht tast de natuur aan en leidt ontegensprekelijk tot akute en chronische gezondheidsproblemen. Bovendien zijn driekwart van de Vlaamse oppervlaktewateren zodanig vervuild dat het winnen van gezond drinkwater haast onmogelijk wordt. Neem daar nog bij dat het gigantisch verbruik van water het grondwaterpeil doet dalen waardoor gevoelige plantensoorten bedreigd worden.

De oorzaken van deze wantoestanden die het leefmilieu op deze planeet in het gedrang brengen, liggen grotendeels bij het beleid (of een gebrek eraan) en de industriële activiteiten. Toch kan haast iedereen voor een gedeelte zelf bepalen in hoeverre hij/zij de toekomst van zichzelf en het nageslacht wil veiligstellen. Elke bewuste burger moet dan de onverschilligheid en gemakzucht van zich afschuiven en als konsument zijn/haar verantwoordelijkheid opnemen.

EKO-TIPS

- X laat de auto eens wat meer in de garage staan; doe bv. de korte afstanden met de fiets of te voet
- X spring behoedzaam om met gevaarlijke stoffen, zoals zware metalen en CFK's (o.a. in batterijen, elektronika, frigo's)
- X let bij je aankopen op de duurzaamheid en energiezuinigheid van produkten
- X vermijd onnodig afval (verpakkingene.d.) recycleer de rest zoveel mogelijk

"Onze planeet redden is geen kijkspport; meedoen is wat telt..."
Lester Brown

Elke burger kan immers voor zichzelf proberen om het gebruik van chemisch produkten (met name kunststoffen en vooral dan PVC) te verminderen, om het aantal kilometers met de auto terug te dringen (vooral de zeer vervuilende korte afstanden), om zoveel mogelijk afval te vermijden en het overgebleven afval op een geschikt wijze te verwijderen.

We mogen daar echter niet te lang meer mee wachten. Nu hebben we nog de keuze om uit "overtuiging" tot de aktie over te gaan. Maar eens zullen we met onze verspillende konsumptie de grenzen van wat het milieu aankan, overschrijden. En dan moeten we onze leefwijze drastisch veranderen, of we nu willen of niet... Daarom kiezen we beter vandaag nog om tot de "goede aktie" over te gaan, vooraleer we onder het juk van de verplichting moeten leven.

Er is dus werk aan de winkel, ook in eigen land. Of nog dichterbij, in je eigen huis...

Milieubewust winkelen

De manier waarop wij leven en consumeren, weegt zwaar op ons milieu. Door ons gedrag op dit vlak al maar een beetje te wijzigen, kunnen we het milieu al heel wat minder belasten: bv. overschakelen op statiegeld flessen i.p.v. wegwerp.

Ook laten wij ons als konsument vaak doen. Als we nu eens met z'n allen onze boodschappentas meenemen en al die plastic zakjes pertinent zouden weigeren, dan zetten we de winkelier misschien ook eens aan het denken. Vraag hem/haar naar bruine papieren zakjes (of waarom onze groenten niet gewoon terug in krantenpapier...). Maar niet alleen door milieubewuster te zijn bij onze aankopen kunnen we een bijdrage leveren, ook door de manier waarop we bepaalde produkten gebruiken: bv. kleine afstanden niet meer met de auto doen. Het milieu zal er zeker wel bij varen en onze kinderen en kleinkinderen zullen er ons later dankbaar voor zijn ! ■

MEER INFORMATIE

Publikatie

Bond Beter Leefmilieu heeft een cahiersamengesteld waarin de weg naar een duurzame samenleving wordt uitgestippeld: "Duurzaamheid in het regeerakkoord" (150fr).

Werkgroep

Binnen Bond Beter Leefmilieu als milieukoepel bestaat er een 'Werkgroep Duurzame Ontwikkeling'. Alle geïnteresseerden zijn er van harte welkom (tel 02/539.22.17, I. Pauwels).

Nuttige adressen

Algemeen

Bond Beter Leefmilieu
Overwinningstraat 26
1060 Brussel

Vlaams Overleg
Duurzame Ontwikkeling (VODO)
Nieuwland 35-37
9000 Gent

Energie

Werkgroep Technologie
Blijde Inkomststraat 109
3000 Leuven

Studiecentrum voor Technologie,
Energie en Milieu (STEM)
Uitbreidingsstraat 486
2600 Berchem

Landbouw

Plattelandsontwikkeling
Nieuwevaart 117
9000 Gent

Vereniging voor Ekologische
Leef- en Teeltwijze (VELT)
Lt. Caluwaertsstraat 3
2160 Wommelgem

Werkgroep Verantwoorde en
Rechtvaardige Landbouw
Abdijstraat 1
3271 Averbode

Afval

Greenpeace
Vooruitgangsstraat 317
1210 Brussel

Vlaams Aktiecomitee tegen Afval
Groene Hofstraat 29
2850 Boom

Bond Beter Leefmilieu de koepel van de Vlaamse milieubeweging

Steun de Bond in zijn strijd voor een Beter Leefmilieu !

Neem een abonnement op het
maandblad **MILIEURAMA**

Vraag een gratis proefnummer

of stort 500 fr (één jaar) op
rek. nr. 001-1475409-18

Degelijke milieu-informatie voor
nog géén 10 fr per week !

Nuttige lectuur

BROWN: *Hoe is de wereld eraan toe?*
(Pauli Publishing, Berlaar; 1992)

NATH: *Spectrum Atlas van de Aarde*
(Het spectrum, A'pen; 1985)

DORREN: *Milieu en Ontwikkeling.*
(Milieudefensie, A'dam; 1991)

VERBRUGGEN: *Het Geluk Voorbij*
(M. vdWiele, Brugge; 1991)

VANHOUTTE: *Milieuhuishoudboekje*
(EPO, Berchem; 1991)

REIJNDERS: *Help het milieu*
(Van Gennep, A'dam; 1991)

SINGER: *Om het behoud van de aarde*
(Terra, Utrecht; 1990)

BRUNT: *Milieusparend Huishouden*
(Natuur & Milieu, Utrecht; 1988)

JUFFERMANS: *Geld & milieu sparen*
(De Kleine Aarde, Bostel; 1985)

GOLDSMITH: *Planeet voor het leven*
(Lannoo, Tiel; 1991)

Milieu, Ontwikkeling & Ontwapening
(Oxfam Wereldwinkel, Gent; 1991)

GOETEYN: *Duurzame landbouw*
(Bond Beter Leefmilieu, B'sel; 1988)

DE BATSELIER: *Energie sparen*
(Vl. Gem., B'sel; 1991)

PORRITT: *Red de Aarde*
(Casterman, Doornik; 1991)

Milieubiblioteek

De uitgebreide milieubiblioteek van
Bond Beter Leefmilieu is open van
maandag tot woensdag (9-17u).

KOLOFON

redactie:

Thierry Dumortier
Luc Goeteyn
Ingrid Pauwels
Marcel Poppe
Jef Van Eyck
Peter Van Houtteghem

**eindredactie
en vormgeving:**
Bart Boets

tekeningen:

Luc Swerts (p.1)
Stichting Milieu-educatie (p.3)
Seyit Saatçi (p.4)
Ane Vasilevski (p.5)
KWB (p.6)
Gemisa (p.7)
Paul Moriau (p.8)

uitgever:

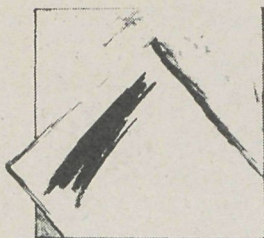
Bond Beter Leefmilieu
Overwinningstraat 26
1060 Brussel
Tel. 02/539.22.17

uiteraard gedrukt op
kringlooppapier bij
Pandava, Ekeren

mei 1992

met de steun van:

FRONTLIJN

De standpunten en meningen van Bond Beter Leefmilieu worden u maandelijks via deze rubriek voorgeschoteld. Maar er is ook plaats voor enkele verslagen van geslaagde ludieke acties. Kortom BBL zit niet stil...

PVC-draak op bezoek bij De Batselier

Op 6 maart brachten talrijke PVC-actievoerders (waaronder leden van de Bond Beter Leefmilieu (BBL) en andere socio-kulturele, jongeren- en konsumenten-organisaties) een ludiek bezoek aan leefmilieu-minister De Batselier. Ze bezorgden de minister enkele duizenden briefkaarten die in het kader van de anti-PVC campagne werden verzameld. Tevens vroeg de BBL na vijf maanden van actie tegen het gebruik van PVC in wegwerpverpakkingen, aan de minister het gebruik en de recyclage van deze kunststof te bannen. De Batselier beloofde om zo vlug mogelijk een overleg op te starten met alle betrokken partijen.

De minister wil echter eerst een globaal overzicht van de toestand in Vlaanderen vooraleer een overleg met alle partijen op te starten. Hij kondigde onder meer aan polshoogte te zullen nemen in de bedrijfswereid. Minister De Batselier had immers diezelfde morgen (niet toevallig!) reeds het bezoek gekregen van een aantal vakbondsleden uit de Limburgse chloorindustrie (Tessenderlo) om hem van het tegendeel te overtuigen. Maar het overleg zit nog altijd in het slop: Bond Beter Leefmilieu wil echter niet praten vooraleer de PVC-industrie haar juridische dreigementen terugneemt. Zij dreigt immers met een proces indien BBL zijn anti-PVC-campagne niet onmiddellijk stopzet. De milieu-koepel is dat echter niet van plan: de produktie van PVC-verpakkingen gaat immers ook nog altijd door.

Draak signaleerd op milieukabinet

De Batselier wil PVC-polemiek uitpraten in werkgroep

De groene jongens vragen De Batselier PVC te bannen

De Batselier wil overleg PVC-problematiek
WERKNEMERS EN MILIEU-AKTIVISTEN OP BEZOEK

**De Batselier:
PVC-dispuut
uitpraten**

BRUSSEL — Minister voor Leefmilieu De Batselier kondigde gisteren aan dat hij binnenkort de milieubeweging en de betrokken industrie rond de tafel wil brengen om hun dispuut over PVC-verpakkingen uit te praten.

Norbert De Batselier en PVC

De nieuwe Vlaamse gemeenschapsminister van Leefmilieu Norbert De Batselier kreeg vorige week donderdag een delegatie van de Bond Beter Leefmilieu en konsumentenorganisaties op bezoek. Die vroegen hem het gebruik en de recyclage van polyvinylchloride, zoals die in de voedselverpakking gebruikt wordt, te bannen. De BBL wijst er op dat zowel de produktie als de verbranding schadelijke emissies veroorzaken. Volgens de bond kan alleen een PVC-stop een adequate oplossing bieden. Ondertussen zouden ook een aantal bedrijven al alternatieve verpakkingen gebruiken.

Ten slotte op de dag kreeg het kabinet het bezoek van een delegatie werknemers van

Pro en anti

Het was gisteren druk op het kabinet van gemeenschapsminister voor leefmilieu Norbert De Batselier. Eerst overhandigden werknemersafgevaardigden van de Limburgse Vinyl Maatschappij en Tessenderlo Chemie een petitie tegen een mogelijk verbod op PVC-verpakkingen. Wat later kwam een delegatie van de Bond Beter Leefmilieu (BBL) en van socio-kulturele, jongeren- en konsumentenorganisaties juist pleiten voor dergelijk verbod. Volgens hen is PVC schadelijk voor het milieu, iets wat door de arbeiders van de betrokken bedrijven wordt ontkend. De Batselier beloofde een overleg te zullen opstarten met alle partijen die betrokken zijn bij de PVC-problematiek.

(Foto: D. Geeraens - Photo News)

Norbert De Batselier: een oplossing voor het PVC-probleem.

Sorry, u stinkt

...en u niet alleen. Onder deze (op het eerste gezicht ietswat beledigende) slogan deelden op 14 maart aktievoerders van de Bond Beter Leefmilieu en KWB in 11 Vlaamse steden pamfletten uit aan autobestuurders. Het geheel maakte deel uit van de BBL-kampanje 'Halveer het Autoverkeer'. Automobilisten kregen postkaarten met uitspraken van Mark Uytterhoeven, Brigitte Raskin, Guy Mortier en Della Bossiers onder de ruitenwisper gestopt. Daarbij zat ook een pamflet met een aantal tips om het verkeer terug te dringen, of tenminste bij het probleem stil te staan. Het gaat immers met het verkeer steeds meer en meer de verkeerde kant op: de dagelijkse verkeersopstoppen zijn daarvan het meest zichtbare bewijs. Andere negatieve gevolgen zijn misschien minder zichtbaar maar daarom niet minder akutt: 59% van de luchtverontreiniging wordt veroorzaakt door het autoverkeer; 69% van de bevolking staat bloot aan verkeerslawaai boven de 55 decibel; en er vallen wekelijks gemiddeld 35 doden in het verkeer.

Ondertussen loopt de kampanje 'Halveer het Autoverkeer' op volle toeren. 375 deelnemers hadden eind april reeds meer dan 314.000 kilometers bespaard. Op de bussen en trams van de vervoersmaatschappij De Lijn worden inmiddels affiches en uitnodigingen gehangen om deel te nemen aan de kampanje. Misschien wordt u ook onze volgende deelnemer. Voor een gratis informatiepakket belt u naar BBL, tel. 02/539.22.17.

BBL wijst chauffeur op verantwoordelijkheid

GENT — In elf Vlaamse steden deelden aktievoerders zaterdag pamfletten uit aan autobestuurders waarop „tien tips om minder te stinken“ staan. De actie past in de campagne „Halveer het autoverkeer“ van de Bond Beter Leefmilieu (BBL), die een jaar geleden begon.

De Bond vraagt van de overheid maatregelen om het openbaar vervoer aantrekkelijker te maken, maar moedigt intussen de bevolking aan auto's kleiner te sparen. Wie deelnemt, krijgt een praktische handleiding voor het aanpakken van een boekje waarin tien maandenlang moet worden gereden om algeheel te voorkomen. De bespaarde kilometers komen op een nationale kilometerrekening. 364 mensen bespaarden samen al 300.000 kilometer. „Enkele deelnemers deden zelfs hun auto van de hand“, aldus een woordvoerder.

Over enkele weken richt de BBL haar aandacht op tram- en busreizigers met affiches en postkaart-uitnodigingen. Het hoogtepunt van de campagne heeft deze zomer plaats, al blijft de inhoud voorlopig geheim. (RPG)

Bond Beter Leefmilieu neemt het op tegen het autoverkeer

Zotegom

deelnemersformulier waarmee hij de voorbinnen kan aangaan om het gebruik van zijn wagen gedurende een bepaalde periode vrijstelling te krijgen. In een minuscule boekje kan hij de uitgegeven kilometers bijhouden. Nog

„Sorry, u stinkt“
halveert het verkeer

«Laat uw wagen op stal
om een brood te kopen»

In elf Vlaamse steden

Bond Beter Leefmilieu
voert straatactie
om autoverkeer
te halveren

Actie Bond Beter Leefmilieu
om autoverkeer te halveren

10 TIPS

om minder te stinken

Zwemmen in een algenbrij?

De Bond Beter Leefmilieu vreest dat de Belgische kust in de komende zomer ook wel eens door een algenplaag zou kunnen getroffen worden: het zeewater krijgt immers te veel meststoffen. Eutrofiëring is hiervan het gevolg (een proces waarbij te veel voedingsstoffen voor planten in de zee stromen). Deze „overbemesting“ van het zeewater heeft erg nare gevolgen voor het akwatisch leefmilieu. Bij warm weer planten de algen zich immers razendsnel voort. Daardoor daalt het zuurstofgehalte in het zeewater en dat is schadelijk voor de vissen. In extreme omstandigheden verdwijnt de zuurstof en sterven de algen ook af. De gevolgen zijn dan ook bekend: de zee wordt één stinkende, rotte brij.

Voor de stikstofvervuiling zijn industrie, landbouw en huishoudens elk voor één derde verantwoordelijk, maar voor fosfor bijt de industrie (met 40%) de spits af. Grootste knelpunt bij dit alles is de (voorlopig nog mank lopende) waterzuivering. Zo wordt immers maar 30% van het afvalwater gereinigd. Slechts 10% van de zuiveringsstations in Vlaanderen kan overigens stikstof verwijderen. Tegen 1995 zou de aanvoer met de helft moeten verminderen.

De BBL betreurt het dan ook dat niets erop wijst dat deze minimale doelstelling (overeengekomen tijdens de jongste Noordzee-konferentie) ook maar zal gehaald worden. BBL ziet de kwaliteit van het Noordzee ecosysteme dan ook zienderogen achteruitgaan en sluit kleine milieurampen dan ook niet helemaal uit.

De kom krimpt in

Hoewel de 50 km/u-zone nog géén jaar oud is, nam Theo Kelchtermans als Vlaamse minister van openbare werken initiatieven om de toepassing van deze zone drastisch te beperken. Zo begon Bruggen en Wegen in Limburg met een studie om per gemeente na te gaan waar de "échte bebouwde kom" juist begint. Op basis van deze gegevens worden de toepasselijke verkeersborden die aangeven waar de 50 km/u-regeling begint, verplaatst.

Bond Beter Leefmilieu vreest echter dat veel zones met lintbebouwing buiten de "officiële" bebouwde kom zullen vallen, waardoor de 50 km/u-beperking daar niet langer zal gelden. Als de invulling aan de diensten van Bruggen en Wegen wordt overgelaten, vreest de Bond Beter Leefmilieu dat deze teveel oog zullen hebben voor het rij-komfort van de automobilisten (dus de "trage" bebouwde kom zo klein mogelijk maken), zonder daarbij aandacht te besteden aan de situatie van de andere weggebruikers. De openbare weg wordt zo alweer op maat gesneden van de sterkste weggebruiker.

De borden met de slogan "*in de bebouwde kom, minder snel maakt dikke vrienden*" kunnen dan weer worden opgeborgen. De nieuwe afbakening naar zone 70 schept immers nieuwe schemerzones. De rand van de stad of gemeente met zijn drukke invalswegen wordt opnieuw overgeleverd aan de auto. Dit terwijl het veiliger centrum met de 50 km/u-regeling tegelijkertijd onbereikbaar wordt voor andere weggebruikers.

Afval: voldoende stof voor een plan

Het 'Afvalstoffenplan 1991-95' van de vorige milieuminister Kelchtermans is intussen méér dan 1 jaar oud. De Bond Beter Leefmilieu heeft bij een evaluatie gekonstateerd dat het plan een positieve invloed heeft gehad op het beheer van het afval (nl. de ophaling via containerparken en de selectieve ophaling), maar dat er tot nog toe te weinig is gedaan wat preventie en recycling betreft. In Vlaanderen wordt jaarlijks ongeveer 2,3 miljoen ton huishoudelijk afval geproduceerd. Slechts 300.000 ton daarvan wordt selectief ingezameld. 21.200 ton of 9,25% daarvan wordt gerecupereerd. Tot dusver bestaan er nog geen economisch structurende maatregelen zoals produktnormen of heffingen op milieubelastende produkten. Ingezaamd afval zoals papier en glas wordt in vele gevallen nog gestort omdat er geen afzetmarkt bestaat.

Ook op het vlak van preventie knelt het schoentje. De vermindering van verpakkingsafval is in Nederland en Duitsland veel beter geregeld dan in ons land. In Vlaanderen gaat het om ongeveer 80 kg per persoon, per jaar. In dit verband betreurt BBL een nieuw op til zijnde E.G.-richtlijn die een maximum van 150 kg per persoon oplegt. Dit betekent een onaanvaardbare verdubbeling van de huidige hoeveelheid in Vlaanderen.

Danny Jacobs

G E S P O N S O R D

AKTIEKAMP

T E G E N A F V A L

1 TOT 8 AUGUSTUS 1992 - RUPELSTREEK

Niet akkoord

In november van vorig jaar kon men in Milieurama al lezen wat de Bond Beter Leefmilieu graag in het regeerakkoord had zien staan. In december werden de partijprogramma's gewogen en nu er eindelijk een regeerakkoord is, is het tijd om eens na te gaan of het duurzaamheidsidee van BBL ook in voldoende mate in dat Vlaams regeerakkoord is terug te vinden.

Rode draad

En inderdaad de eerste algemene indruk is positief. In het nieuw regeerakkoord onderschrijft de Vlaamse Exekutieve immers voor de eerste maal unaniem het concept 'duurzame ontwikkeling'. Als we het akkoord mogen geloven, wordt duurzaamheid zelfs de rode draad in het Vlaamse milieubeleid. Dit is toch een niet onbelangrijk politiek engagement en meteen ook de eerste grote verdienste van dit akkoord. Het is weliswaar niet de eerste maal dat het duurzaamheidspincipe in officiële beleidsnota's opduikt; maar dat het kollektief door de hele Exekutieve wordt ondertekend, is wél zonder voorgaande.

Principes op papier

Verder zijn ook de krachtlijn 'algemene preventie' en de intenties inzake 'integratie van milieu in andere beleidsdomeinen' en 'het spelen van een voortrekkersrol inzake milieu' onmiskenbare pluspunten. Ook bij de verdere uitwerking blijkt het nieuwe akkoord globaal het sterkst ekologisch gerichte regeerprogramma te zijn dat Vlaanderen ooit gekend heeft.

Mooie principes op papier zeggen echter nog niet zo veel. Het blijft immers nog maar de vraag wat men hiervan in de praktijk hard kan maken. Ook in het verleden werden "mooie principes" wel eens met de voeten getreden. Bovendien moet

er ook op enkele manifeste zwakheden worden gewezen, die de eerste positieve indruk sterk relativeren.

Invloedrijke lobbies

Een eerste algemeen knelpunt is dat het duurzaamheidsprincipe in het gedrag komt waar men aan de belangen van **invloedrijke lobbies** dreigt te raken (auto-industrie, intensieve veehouderij, elektriciteitsproducenten). Ingrijpende, maar op termijn onvermijdelijke structurele ingrepen (zoals de rekonversie van zwaar milieubelastende sectoren) durft men nog niet in het vooruitzicht te stellen.

Een tweede algemeen knelpunt is dat men ook **beleidsintegratie** als krachtlijn uittekent, maar dit bij de konkretisering in verschillende hoofdstukken opnieuw vergeet. Zo komt de duurzaamheidsdoelstelling niet meer expliciet aan bod waar ze zeker ook past, bijvoorbeeld bij de mobiliteit, het industrieel beleid en het ontwikkelingsbeleid. De aangekondigde voortrekkersrol inzake milieu wordt ook niet meer teruggevonden als één van de peilers van het Vlaams beleid ten aanzien van Europa of als prioriteit bij het Belgisch voorzitterschap in de tweede helft van 1993. Van integratie met vroegere beleidsvoornemens, zoals geformuleerd in het MINA-plan, wordt nergens melding gemaakt en het engagement om milieu-educatie in het sekundair onderwijsprogramma door te voeren, komt in het eigenlijke onderwijs hoofdstuk eveneens niet aan bod.

Initiatief nemen

Ten derde durft men zich er als Vlaamse overheid nog te weinig toe verbinden om initiatieven naar de **nationale overheid** te nemen,

voor die punten waar de huidige bevoegdheidsverdeling een autonome Vlaamse aanpak in de weg staat. Men kondigt dit aan inzake de strafrechterlijke aspecten van het milieurecht, maar niet voor defensie, automobilititeit, produktbeleid of de globale fiscaliteit, om maar enkele voorbeelden te noemen. Bij de verdere afwikkeling van de staatsvorming moeten ook de bevoegdheden inzake milieu verduidelijkt worden. Vooral wat betreft de uitvoering van internationale afspraken en de uitwerking van milieu-produktnormen dringt zich een verfijning op.

Een vierde knelpunt is dat heel wat **essentiële elementen** voor een op duurzaamheid gericht beleid, in dit programma **ontbreken**. Enkele opvallende voorbeelden zijn een moratorium op nieuwe wegeninfrastructuur, een bijsturing van het mestdecreet, een actieplan verdroging, een afbouw van de optie afvalverbranding en rekonversieplannen voor sectoren die aan afbouw toe zijn. Ook een permanente financiële ondersteuning van de milieubeweging ontbreekt. Nochtans is dit een belangrijke voorwaarde voor het wel vermelde overleg met de milieubeweging.

Rommelig

Ten vijfde is ook de **structuur** van de milieurelevante onderwerpen in het regeerakkoord op zijn zachtst gezegd erg rommelig. Het mobiliteits hoofdstuk wordt in twee delen gehakt, energie komt enkel bij economie aan bod, en in het hoofdstuk 'milieu en ruimtelijke ordening' worden instrumenten, milieukompartimenten en sectoren door mekaar als afzonderlijke punten op een rij gezet. Bovendien zitten daarbinnen nog vreemde overlappingsen. Een consistent gestructureerd programma is toch iets anders.

Versnippering

Tenslotte dient nog gezegd dat ook de huidige **bevoegdheidsverdeling** (maar dat staat in feite los van het programma) een integrale benadering van de milieuproblematiek niet bepaald bevordert. De versnippering van bevoegdheden is zelfs nog toegenomen vergeleken met de vorige Exekutieve. Zo zouden verkeer en openbare werken; milieu, ruimtelijke ordening, monumenten en landschappen; en externe betrekkingen en buitenlandse handel logischerwijze beter in één portefeuille zitten. Een goede verstandhouding en preciese afspraken binnen de Exekutieve kunnen hier wel één en ander opvangen, maar een voordeel is deze bevoegdheidsverdeling zeker niet.

Bewaking nodig

De nieuwe Vlaamse Exekutieve heeft (samengevat) een aantal mooie principes geformuleerd en aanzetten gegeven voor een innovatief milieu- en natuurbeleid. Nochtans toont een verdere analyse aan dat een echt globale visie, gericht op ekologische duurzaamheid, geïntegreerd in alle relevante beleidsdomeinen nog niet gerealiseerd is. Daarvoor ontbreken nog teveel essentiële elementen en worden nog teveel potentiële tegenstrijdigheden vastgesteld. Bovendien is het nog maar de vraag in welke mate de mooie voornemens in het regeerprogramma in de praktijk zullen worden gezet. Deze bedenkingen maken dat een nauwlettende bewaking van het milieu- en natuurbeleid tijdens deze legislatuur door de milieubeweging nog meer dan nodig is.

Luc Goeteyn
Rik De Baere

PRIKBORD

Grote schoonmaak

Ecover, Europese marktleider voor wasmiddelen die het milieu minimaal belasten, bezoekt momenteel een 50-tal steden en gemeenten met een trailer (een reizende informatie-bus). Hierin wordt op visuele wijze en in een alledaagse taal uitgelegd hoe wij dagelijks water vervuilen. Er wordt niet verkocht, enkel geïnformeerd.

Meer informatie over Ecover's trailer en bijhorende petitie en audit krijg je bij Joseph Toevens, tel. 03/312.43.73.

Wedstrijd

De Ford Motor Company organiseert in 1992 opnieuw een "Wedstrijd voor het behoud van het natuur- en cultuurpatrimonium" die openstaat voor particulieren, groepen en verenigingen. Centraal staat de bevordering van initiatieven m.b.t. de natuurbescherming en de valorisatie van het architectonisch, cultureel en artistiek erfgoed van België.

Inschrijven of wedstrijd-reglement bij "The Conservation Awards", c/o Ford Motor Company Belgium, Dept Public Relations, Kanaaldok 200, 2030 Antwerpen, tel. 03/540.27.42.

Natuurontwikkeling

De Stichting Post-Hoger Landbouwonderwijs Wageningen organiseert in het najaar een aantal keren een basiskursus 'natuurontwikkeling', die telkens vier dagen duurt (twee met avondprogramma). *Inlichtingen kunnen worden verkregen bij Bureau PHLO, Postbus 8130, 6700 EW Wageningen, tel. 08370-84093/84490. De cursus-kosten bedragen 1.100 gulden.*

Management in de non-profit sektor

Vormingsdienst Praxis organiseert het hele jaar door op verschillende plaatsen in Vlaanderen cursussen over sponsoring, projektontwikkeling, funktioneringsgesprekken, promotieplanning, vergadertechnieken, sociale wetgeving, financieel beleid, enz. met gereputeerde lesgevers en tegen zeer toegankelijke prijzen.

Inlichtingen bij Praxis, Tiensevest 142, 3000 Leuven, tel. 016/20.58.56.

Lieve Grauls

PRAxis
vormingsdienst vzw

Gewetensbezwaarde gezocht

Op het Centrum voor Landschapsekologie en Milieuplanning is per 1 juni 1992 plaats voor een gewetensbezwaarde die houder is van een licentiaatsdiploma in de biologie, geografie of geologie, van veearts of landbouwingenieur, of van regent in de wetenschappen. Het Centrum is gevestigd in het Seminarie voor Biologie i.v.m. de Menswetenschappen van de Universiteit van Gent, Apotheekstraat 5, 9000 Gent. Verder inlichtingen bij Prof. dr. H. Gysels, tel. 091/24.02.24 / 200.

Verdubbeling van de halveer-inspanningen

Een dik jaar geleden startte Bond Beter Leefmilieu de campagne "Halveer het autoverkeer" in Vlaanderen. Intussen kreeg de campagne ook de steun van de KWB en De Lijn. Het doel is om automobilisten bewust te maken van het feit dat de voornaamste oplossing voor de milieu- en mobiliteitsproblemen ligt in een verminderd gebruik van de auto. Daarom zal in de toekomst meer gebruik moeten gemaakt worden van trein, tram, bus, fiets en de eigen voeten. Door deel te nemen kan men zich hier alvast op voorbereiden.

Wanneer je beslist om deel te nemen, kan je bij BBL een gratis deelnameboekje krijgen waarin je het aantal bespaarde autokilometers kan noteren. Maandelijks worden deze resultaten doorgestuurd en opgeteld bij de Vlaamse kilometer teller. Zo hebben al méér dan vierhonderd mensen ervoor gezorgd dat er méér dan 300.000 autokilometers uitgespaard werden.

Toch is het niet altijd even gemakkelijk om de auto minder te gebruiken. Allerlei structuren bepalen immers mee in welke mate je je kan verplaatsen: je familie, je woon- en werkplaats, je vereniging, het lokaal en nationaal mobiliteitsbeleid. Maar deze structuren zijn zich niet altijd bewust van de moeilijkheden die zich op dit vlak voordoen.

Aktiemap

Daarom heeft Bond Beter Leefmilieu een aktiemap samengesteld waarin konkrete pisten staan over hoe je bepaalde

structuren in beweging kan zetten voor een milieuvriendelijker mobiliteit. De auto wordt immers stelselmatig overschat ten koste van de andere vervoers-middelen, o.a. wat betreft snelheid en kosten. Toch kan je te voet, met de fiets, tram of bus bepaalde korte trajecten vlugger (en goedkoper) afleggen dan met de auto, zeker in en naar de stad. Ook voor lange afstanden, van stad tot stad, kan de trein een stuk handiger en voordeliger zijn dan de auto.

Zonder auto mobiel

Om dit eens duidelijk in de verf te zetten kan je bijvoorbeeld met je vereniging, bedrijf of gemeente een "Zonder auto mobiel"-wedstrijd organiseren. De deelnemers zijn bij voorkeur enkele plaatselijke bekenden, leden van verenigingen of plaatselijke prominenten. In de aktiemap vind je een draaiboek. In een begeleidende video worden de achtergrond en het konkrete verloop van de aktie voorgesteld aan de hand van de "Zonder auto mobiel"-wedstrijd van BBL met Mark Uytter-

hoeven en Brigitte Raskin.

Dan moet je op zoek gaan naar een parkoer dat veelal automatisch wordt afgelegd met de auto maar dat ook gemakkelijk met andere vervoers-middelen (te voet, met de fiets of de bus) af te leggen is. Kies bij voorkeur een traject door de kern van je gemeente of stad, langs belangrijke verkeersknooppunten waar de verschillende vervoers-mogelijkheden elkaar zichtbaar in de weg zitten. Aarzel niet om het parkoer langs enkele heringerichte straten te laten verlopen waar het langzaam verkeer al meer ruimte toegemeten kreeg, of laat het parkoer ook langs éénrichtingsstraten verlopen (dubbele richting voor fietsers), langs punten waar fietssluisen aanwezig zijn, enz. Zo beklemtoon je de overschatting van de auto en pleit je mee voor meer aandacht voor de zwakkere weggebruikers.

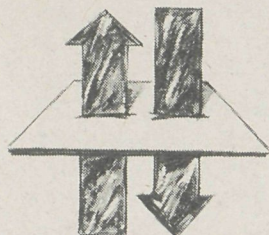
Laat de start ook reëel gebeuren. Fietsers dienen eerst hun fietsslot los te maken, automobilisten dienen naar hun juist geparkeerde auto toe te stappen (de auto moet zich vanzelfsprekend aan alle verkeersregels houden).

Vervolgens moeten de verschillende deelnemers een reële opdracht uitvoeren alvorens terug te keren: bijvoorbeeld een brood kopen bij de bakker of een krant. Zo zet je de voordelen van de fiets of voetganger nog eens extra in de verf (geen parkeerproblemen, dus geen tijdsverspilling).

Zorg ook voor enige animatie aan de aankomst, gebruik hiervoor een spandoek met een aangepaste slogan, voorzie een beloning voor de winnaar, laat hen over hun ervaringen vertellen, overhandig aan geïnteresseerden uitnodigingen om mee te doen aan de campagne "Halveer het autoverkeer, enz.

Meer info over de aktiemap met bijhorende video: BBL tel. 02/ 539.22.17.

Dirk Van Regenmortel

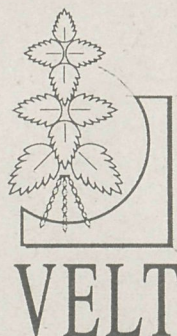
In deze rubriek geeft Bond Beter Leefmilieu als koepel van de milieubeweging aan zijn ledenverenigingen een platform naar het grote publiek.

Fietsen in Waregem

Wielewaal Waregem wijdde onlangs een nieuwe fietsroute in "Tussen Zavelput en Spoorwegberm". Aan de hand van een praktische brochure (100 fr) stelt de natuurvereniging de resterende natuurgebiedjes in en om Waregem voor aan het brede publiek. Uiteraard vindt je in de brochure heel wat fotomateriaal en overzichtelijke plannetjes.

Rekreanten met lentekriebels en andere sportievelingen krijgen inlichtingen bij Wielewaal Waregem, tel. 056/61.03.65.

Open Tuinen Dag

Op zondag 28 juni (van 10 tot 17 uur) organiseert de Vereniging voor Ekologische Leef- en Teeltwijze (VELT) al voor de

vierde keer haar succesrijke Open Tuinen Dag. Men kan een keuze maken uit ruim 50 tuinen, verspreid over heel het Vlaamse land, en zelfs enkele in Nederland. Naar aanleiding van het verschijnen van de nieuwe VELT-uitgave "Ekologische teelt van kleinfruit", spreekt het voor zich dat de verschillende soorten smakelijke bessen in de open tuinen extra in de schijnwerper zullen staan.

Een brochuurtje waarin naast alle adressen ook een korte beschrijving van de deelnemende tuinen zal staan, kan men gratis verkrijgen bij VELT-Nationaal, Lt. Caluwaertsstraat 3, 2160 Wommelgem, tel. 03/353.80.53.

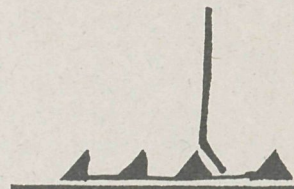
Vijf prioriteiten rond jagen

Het Koninklijk Belgisch Verbond voor de Bescherming van Vogels (KBVBV) stelt zijn verwachtingen hoog en wil met een grootse kaartenactie de minister voor leefmilieu aansporen om een aantal gedurfde beslissingen te nemen ter gelegenheid van het

jachtopeningsbesluit 1992. Prioritair daarbij zijn:

- afschaffing van de jacht op zondag en wettelijke feestdagen;
- afschaffing van de jacht op de wintertaling;
- afschaffing van de jacht op de smient;
- afschaffing van de "parforce-jacht" of de "chasse à courre" (zie Milieurama 3/92)
- afschaffing van de jacht bij duisternis op eenden (loerjacht).

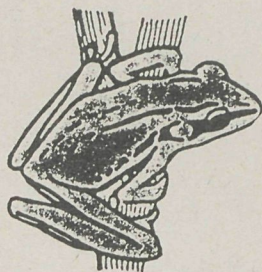
Kaarten kunnen tegen postzegelprijs aangevraagd worden bij het KBVBV, Veeweidestraat 43, 1070 Brussel, tel. 02/521.28.50.

Wandelen in het steenbakkerijmuseum

Naast de dagelijks rondleidingen voor scholen en verenigingen organiseert het Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen (EMABB) ook geleide wandelingen op zondagnamiddag. Dit initiatief biedt de individuele bezoeker de mogelijkheid onder begeleiding van een gids een bezoek te brengen aan het "Booms Steenbakkerij-

museum", een openlucht-museum dat alle gebouwen, materialen en werktuigen bewaard heeft in hun historische kontekst. Het bezoek wordt gekoppeld aan een rondleiding in de steenbakkerij Lauwers. Hier worden nog steeds klei-aardeproducten gebakken op ambachtelijke wijze, in paap- en klampovens. *Afspraak iedere zondag om 14 uur (tot 29 oktober); prijs 50 fr, kinderen onder 12 j. gratis. Adres: Noeveren 196, 2650 Boom, tel. 03/888.15.58.*

JNM-Jongerenkampen

Ben je tussen 12 en 25 jaar en je wordt aange trokken door de pracht van de natuur, de geur van versgemaaid hooi, het gefladder van een vlinder of het gekwaak van een kikker? Wil je

bovendien er met andere jongeren op uit trekken of de handen uit de mouwen te steken voor het natuurbeheer? Dan zijn de kampen van de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM) iets voor jou.

Dit jaar zijn er opnieuw 27 zomerkampen in binnen- en buitenland. Er zijn natuurstudie- en initiatiekampen voor de natuurbewonderaars en werkkampen of natuurstudie/werkkampen voor diegenen die hun bijdrage willen leveren aan het na-

tuurbehoud. Voor wie graag eens over de grenzen kijkt, zijn er tenslotte de kampen van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie en de Internationale kampen van de Europese koepelorganisatie.

Wie volledig gratis en vrijblijvend uitgebreide informatie over de zomerkampen wil ontvangen, kan een "Kampen-Euglena" aanvragen bij de JNM, tel. 091/23.47.81.

Lieve Grauls

Nieuwe leden van BBL

De Bond Beter Leefmilieu is de koepel van de milieubeweging in Vlaanderen. Steeds meer natuur- en milieuverenigingen sluiten er zich bij aan. Sinds kort zijn we met méér dan 80 ! Hier volgt een lijstje van de nieuwe lidverenigingen van wie je ongetwijfeld meer zal horen (o.a. via deze rubriek):

- nationale verenigingen:

KWIA (Steungroep Inheemse Volkeren)
Lange Afstand Fietsroutes
Werkgroep Arbeid en Milieu
Werkgroep Kritisch Bosbeheer Vlaanderen

- provincie Antwerpen:

AMF (Antwerpse Milieufederatie)

- provincie Oost-Vlaanderen:

Interregionale Aktiegroep Dender SOS Dendre

- provincie West-Vlaanderen:

Houtlandse Milieugroep

- adviserende leden:

Boterstraat Actiecomité
Groot Asse Leefmilieu
Leefmilieu Geraardsbergen
Leefmilieu Londerzeel
Leefmilieu Roeselare
De Milieuboot
Milieugroep BERO
Milieuraad Heusden-Zolder
Natuurvereniging Dubbelloof
Red De Schijnvallei
Sinopel
Sterrebeek 2000
't Uilekot
Vogelasiel Centraal-Limburg
Werkgroep Ekologie Lummen
Werkgroep Hamse Natuurvrienden 'De Nachtzwaluw'

Vogelasiel vraagt helpende hand(en)

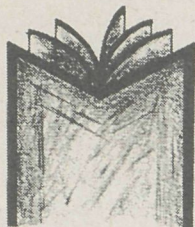
Het **Vogelasiel Centraal-Limburg vzw** is een opvangcentrum voor de in het wild levende vogels en dieren. Het is erkend door het Koninklijk Belgisch Verbond voor de Bescherming van Vogels (KBVBV) en is sinds kort ook aangesloten bij de Bond Beter Leefmilieu.

Het doel van het Vogelasiel is in te staan voor de opvang, verzorging en revalidatie van vogels en dieren, die in de natuur het slachtoffer werden van kwetsuren of ziekten. Na de verzorgingsperiode worden de dieren terug in de natuur geplaatst. Er is echter een gebrek aan ruimte, zowel voor de opvang van de dieren als voor edukatieve taken. Daarom nam het Vogelasiel een boerderijtje over van de gemeente Heusden-Zolder. Het nieuwe opvangcentrum heeft nu een oppervlakte van 54 are, midden in een groene omgeving. Het probleem zit nu in het renoveren en inrichten van de boerderij: de hamer des tijds heeft immers behoorlijk haar werk gedaan. Om de werken te versnellen, is het Vogelasiel dus vooral op zoek naar nieuwe fondsen en werkende handen. Mensen met twee (vrijwillige) rechterhanden, die eens een zaterdag willen helpen, zijn overwelkom: tel: 011/53.03.91. Kennis is niet vereist (maar wel handig).

De vogels en dieren hebben nood aan opvang, het Vogelasiel doet dat, maar heeft nood aan uw hulp. Laat ze niet in de steek.

Vogelasiel Centraal-Limburg
Heikant 469
3540 Heusden-Zolder

Boek en Milieu

Rechtspraak en milieubescherming

uitgegeven bij *Kluwer Rechts-wetenschappen*, tel. 11.45.00 (geen kengetal), 1991, 287 p., ISBN 90-6321-731-5, 1.945 fr.

Verslag van het eerste Antwerps Juristenkongres (1991). Juridisch rapport over de stand van zaken rond enkele actuele thema's in het milieurecht. Dit zijn de Europese richtlijnen en hun toepassing in Vlaanderen, handavingsproblemen en herstel in vorige toestand, burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor milieuschade en verzekering van milieuschade, toegang tot de rechter in milieuzaken, en tenslotte het vorderingsrecht van burgers en milieuverenigingen.

Autorijden :

daar heb ik geen tijd voor...

Luc Cappelle, Hoogstraat 16, 8560 Wevelgem, 1991, 59 p., 250 fr. op rek.nr. 000-0910762-29.

Leuk boekje waarin het relaas staat van een gezin met vijf kinderen dat zijn auto van de hand deed. De auteur probeert anderen te overtuigen om "af te kicken van de autoverslaving". Hij doet dat door te berekenen wat zijn auto hem heeft gekost en komt tot de vaststelling dat de fiets veel interessanter is. Je blijft fit en gezond en het is stukken goedkoper. Meteen wordt ook de myte "mijn auto mijn vrijheid" doorprikt.

Kantoorartikelen en milieu

Buro Praktisch Milieu Advies in Nederland, tel. 080/228.317, 1991, 70 p., 35 gulden.

Degelijk overzicht van de milieucyclus van kantoorprodukten zoals schrijfbenodigdheden, lijmen, etiketten en opbergbenodigdheden. Ervoor komt een deel met milieu-effecten van stoffen en materialen zoals kunststoffen, papier, metalen, oplosmiddelen en kleurstoffen. Geeft een goed en bondig overzicht per materiaal-soort.

Bezorgdheid om het milieu

Koning Boudewijnstichting, tel. 02/511.18.40, 1990, 127 p., ISBN 90-5130-067-0.

Een map voor milieu-educatie zowel bedoeld voor leerkrachten als voor jeugdbegeleiders. Twee achtergrondteksten vormen het kader waarin vijf thema's verder worden uitgewerkt. Voor de jeugd van 12 tot 18 kan je aan de slag met milieubescherming, milieuverontreiniging, uitputting van de natuurlijke hulpbronnen, afval en biotechnologie.

Het recht op informatie inzake leefmilieu

Redactie van Marc Pallemmaerts, Belgische Vereniging voor Milieurecht vzw, uitgave van Story Scientia, tel. 11.68.68 (geen kengetal), 1991, 370 p., ISBN 90-6439-743-0, 3.100 fr., boekhandel.

Verslagboek met bijdragen in het Frans en Engels, van het gelijknamige kollokwium dat eind 1990 georganiseerd werd. Na de bespreking van de Europese richtlijn hieromtrent, volgt een vergelijking van de wetgeving terzake tussen de Verenigde Staten, Duitsland, Groot-Brittannië en

Nederland. Het boek eindigt met de Belgische toestand rond toegang tot milieu-informatie, samen met een reeks bijlagen.

Op zoek naar een ecologische cultuur

Redactie van W. Zweers, uitgeverij Westland nv Schoten, 1991, 280 p., ISBN 90-263-1153-2, 990 fr., boekhandel.

Neerslag van een kongres over milieufilosofie in de jaren negentig. Het boek biedt in zes delen een actueel overzicht van de waarden en normen die de grondslag moeten vormen van een meer ecologisch gerichte cultuur.

Ruimte voor landbouw

Uitgave van Mens en Ruimte vzw, tel. 02/230.67.75, 1991, 199 p., 645 fr.

Tweetalig verslagboek van een gelijknamig kollokwium, gehouden in het kader van een wetenschappelijk onderzoek in opdracht van het Ministerie van Landbouw. Het brengt ideeën samen die op internationaal, nationaal, regionaal en lokaal vlak leven over de boeiende relatie tussen landbouw en ruimte. Met aandacht voor de relatie landbouw en natuurbehoud.

Strooivelden en het milieu

Crematoria Nederland te Woerden, tel. 03480/31212, 1991, 19 p., samenvatting.

Dit onderzoek probeert antwoord te vinden op twee vragen. Heeft het verstrooien van krematie-as

invloed op de bodemkwaliteit van strooivelden, en zo ja, in welke mate? Met welke maatregelen kunnen nu en in de toekomst ongewenste milieu-effecten worden voorkomen? Het blijkt dat de top-laag van de strooivelden verzadigd is met fosfaten en verontreinigd met zware metalen, zodat sanering nodig zal zijn.

Doortochten doorgelicht

Willy Miermans, te bekomen bij het Min. v.d. Vlaamse Gemeenschap, Dep. Leefmilieu en Infrastructuur, Dienst Voorlichting, Wetstraat 155, 1040 Brussel, 1991, 75 p.

Interessante brochure over de herinrichting van hoofdwegen in de bebouwde kom, waarrond momenteel een pilootproject loopt. De groei van het wagenpark komt immers in toenemende mate in konflikt met de activiteiten in de bebouwde kom. De leefbaarheid in de kernen komt daardoor ernstig in het gedrang.

Mobilis:

studie over de mobiliteit

Febiac Brussel, tel. 02/771.00.85, 1992, 231 p., 750 fr.

Deze studie, die via de media al ruimschoots aan bod kwam, wil een beduidende bijdrage leveren aan de toekomstige benadering van de mobiliteit door de overheid. Eerst

wordt de vraag naar verplaatsingen geanalyseerd en getoetst aan het aanbod van infrastructuur. De knelpunten die zo ontstaan worden besproken, waarna een hoofdstuk komt rond externe mobiliteits-effecten. Tenslotte volgt aandacht voor een beter mobiliteitsbeleid. Het valt vooral op dat deze studie voornamelijk een economische benadering is van de wegverkeersproblemen tijdens de spitsuren, zodat de term "mobiliteitsstudie" ietwat te relativiseren is.

De Middellandse zee: het Greenpeace boek

M & P, verkrijgbaar via de Stan-daard Uitgeverij, 1991, 142 p., gebonden, met kleurenfoto's, ISBN 90-6590-514-6, 595 fr., boekh.

Mooi uitgegeven boek waarin alle milieuproblemen de revue passe-ren die in en rond de Middellandse zee voorkomen. Met een lijst van de omringende landen en hun situatie op milieugebied. Sinds 1975 bestaat er een plan om het milieubeleid op te krikken maar daar is na 16 jaar nog niet veel van terecht gekomen. Het boek besluit met de Greenpeace-akties rond de Middellandse zee.

Beleidsbrief: naar een ruimtelijk structuurplan voor Vlaanderen

L.G. Waltniel, ex-Gemeenschaps-ministervoor Ruimtelijke Ordening,

1991, 215 p.

Op het einde van zijn beleidstermijn verscheen op de valreep toch nog een nota rond het structuurplan voor Vlaanderen. Gezien de vele problemen die overal op lokaal en regionaal vlak oprijzen rond bijzondere en algemene plannen van aanleg en de gewestplanwijzigen, blijkt een richtgevend structuurplan voor Vlaanderen een absolute noodzaak. Dit zou één van de peilers moeten worden van een vernieuwd ruimtelijk beleid.

De eerste wereldwijde revolutie

Alexander King en Bertrand Schneider, uitgave van Samsom H.D. Tjeenk Willink te Nederland, tel. 01720/66437, 1991, 184 p., ISBN 90-6092-558-0; 39,50 gulden.

Nieuw rapport van de Raad van de Club van Rome. De auteurs stellen dat de mensheid aan de vooravond staat van een wereldwijde revolutie. De milieuproblemen zijn zodanig in een wereldomvattend stadium terechtgekomen, dat een snel veranderende wereld onontkoombaar wordt. Om deze crisis aan te kunnen zal samenwerking en gelijke aanpak op alle nivo's nodig zijn.

Martine Langen

De milieubiblioteek van BBL

De milieubiblioteek is open elke maandag, dinsdag en woensdag van 9 tot 12 en van 14 tot 17 uur. Je kan er de méér dan 300.000 boeken en bijna 300 tijdschriften komen inkijken; er wordt echter niets uitgeleend. Beperkte dokumentatie-aanvragen worden opgestuurd aan vijf frank per kopie. Publikatielijsten over bepaalde thema's kunnen worden aangevraagd.

De boeken en rapporten die hier worden voorgesteld, zijn gewoonlijk niet bij de Bond Beter Leefmilieu te verkrijgen. Ze zijn wel te bekijken in onze uitgebreide milieubiblioteek. Bijna alle Nederlandse uitgaven kan je bestellen bij:

MilieuBoek
Postbus 18169
NI-1001 ZB Amsterdam
tel. 020/624.49.89.
(het goedkoopst via de post)

LEZERSBRIEF

Wil je reageren op een artikel in Milieurama of wil je gewoon je hart eens luchten over het milieu? Schrijf ons dan gerust. Maar beperk je wel tot één getypte bladzijde. De redactie behoudt dan nog het recht om je tekst in te korten of al dan niet te publiceren. De inhoud valt geheel onder je eigen verantwoordelijkheid. Op gemotiveerd verzoek kunnen we je tekst enkel met je initialen ondertekenen.

De Ramp van Tessenderloo: 29 april 1942

Bij 'Produits Chimiques de Tessenderloo' (PCT), het latere 'Tessenderlo Chemie', gebeurde 50 jaar geleden wat de "Ramp van Tessenderloo" ging heten. Een explosie sloeg een krater van 75 meter doorsnede en 23 meter diepte. Het bedrijf was voor het overige één grote puinhoop. Aan 1.735 gebouwen in de omgeving was er schade, 93 woningen werden totaal vernield. Er waren 189 doden en honderden gewonden, en nog ontelbaar veel menselijk leed dat niet in cijfers uitgedrukt kan worden.

De officiële versie luidde dat 300 ton ammoniumnitraat ontploft was. Eerder al, om precies te zijn op 21 september 1921, had zich bij BASF in het Duitse Oppau een vergelijkbare ramp voorgedaan, met 561 doden. Maar bij PCT in Tessenderlo had men daaruit toen geen lessen getrokken: het ammoniumnitraat werd zonder speciale voorzorgen behandeld. Begin april 1942 schafte PCT zich in Oppau (!) ammoniumnitraat aan, de ramp in Tessenderlo gebeurde op 29 april 1942.

Vijftig jaar later vertelt Tessenderlo Chemie aan de pers dat een dergelijke ramp "niet meer mogelijk" is. En dat is ten dele juist. Nu, anno 1992, zijn hier rampen mogelijk die veel erger zijn dan de catastrofe van 1942...

In Limburg bevinden zich vier zogenaamde Seveso-bedrijven. Drie daarvan staan in Tessenderlo: Tessenderlo Chemie, Limburgse Vinyl Maatschappijen ACP. Het vierde (Nesté Chemicals in Beringen) ligt vlakbij Tessenderlo. Over andere risikobedrijven spreken we even niet. Uit een dokument van Miet Smet, toen staatssekretaris van leefmilieu, blijken schokkende dingen. Slechts één voorbeeld. Ingeval van een totaalverlies van chloor bij Tessenderlo Chemie vallen in een gebied tot 2,8 km van het bedrijf dodelijke slachtoffers. Tot 11,8 km bevindt u zich in een "zone met levensgevaar", tot 25 km in een "zone met gevaar voor de gezondheid", tot 48 km in een "zone met mogelijke gevolgen voor de gezondheid". Het loont de moeite deze "zone" op een landkaart uit te tekenen! (nvdr, deze laatste zone omvat de hele provincie Limburg, tot Antwerpen (stad), Brussel en Luik...)

Tot zover dat ene voorbeeld bondig samengevat, maar er zijn nog andere gruwelijke scenario's mogelijk... Laat het voor deze lezersbrief volstaan.

Ward Hermans, Tessenderlo

De Halveer-utopie

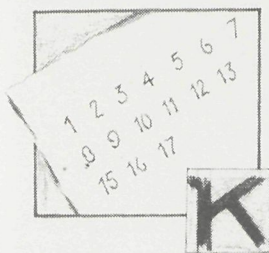
Uws slogan "Halveer het autoverkeer" is volgens mij een voorbeeld van utopisch denken.

Hoe méér mensen, hoe méér verkeer en binnenkort gaan de ongeveer 300 miljoen Zairezen ook allemaal willen autorijden. Gaan wij ze tegenhouden?

Een veel betere slogan lijkt mij "Halveer het aantal mensen".

Overigens sta ik volledig achter uw bekommernis voor een beter leefmilieu.

M. Opdenacker, Kinrooi

KALENDER

Verhaal van geld en beton

De L.P. Boon-kring uit Etterbeek organiseert op 11 juni een gespreksavond over 'Brussel of het verhaal van geld en beton', met Geert Van Istendael, Georges Timmerman en Jean Thomas. Afspraak op het Verbindingsbureau Brussel-Europa, Oudergemse laan 63 te Etterbeek (nabij Schuman).

Inl. tel. 02/649.35.87 (prijs: 150 fr).

Dag van de IJzer

Op zondag 14 juni gaat de derde editie van de Dag van de IJzer door met activiteiten op verschillende plaatsen in de IJzervallei met als centraal punt de Blankaart.

Inlichtingen bij Samenlevingsopbouw Westhoek vzw, De Blankaart, Iepersesteenweg 56, 8600 Woumen/Diksmuide, tel. 051/54.51.97.

Alternatieven voor CFK's

Het Institute for International Research richt op 25 juni in de Holiday Inn Crowne Plaza in Amsterdam een vakbijeenkomst 'Alternatieven voor CFK's' in "voor producenten en gebruikers van CFK's die nu al willen anticiperen op een vervroegd totaalverbod". *Programma en inschrijven bij IIR, World Trade Center, Strawinsky laan*

331, 1077 XX Amsterdam, tel. 020-679.93.11.

Tuinen kijken

In Londerzeel zijn op 5 juli een zestal tuinen toegankelijk. Ze zijn daarenboven alle gelegen in de omgeving van het fietsparkoers 'de Leirekensroute'. Na inschrijving (50 fr per persoon) ontvang je alle praktische informatie.

Inl. Leefmilieu Londerzeel, Maldersesteenweg 104, 1840 Londerzeel, 052/30.47.45.

Groen zand in het raderwerk

Van 11 tot 18 juli kan men in Epsilon, Droomland 10, 2288 Bouwel een zomerweek over groene filosofie meemaken (onder de titel "Anders gaan denken en anders gaan leven in de Kempense bossen") tegen de prijs van 6.000 fr. *Inlichtingen bij Frederik Janssens: tel. 02/230.66.66. Organisatie: Ploeg, Twee kerkenstraat 78, 1040 Brussel.*

Veganistische vakantieweek

Van 13 t/m 20 augustus wordt er in de omgeving van Enschede een creatieve veganistische vakantieweek gehouden, bedoeld voor (éénouder) gezinnen en alleenstaanden, met een feestelijk programma en puur plantaardige natuervoeding. De organisatoren deelden ons mee

"dat er ook Belgen mogen komen"...

Inlichtingen bij Marcel Henstra, Nettelhorsterweg 34, 7274 EB Geesteren, tel. 020-690.65.19.

Internationale werkvakanties

Voor al wie nog geen concrete vakantieplannen heeft en eens iets totaal anders wil beleven, heeft de Vrijwillige Internationale Aktie (VIA) een boeiend, leuk en nuttig aanbod, namelijk één van de 600 internationale werkvakanties. Ze staan beschreven in de werkkampenbrochure die je kunt bestellen bij VIA, Draakstraat 37, 2018 Antwerpen, tel. 03/235.94.19.

Lieve Grauls

MILIEURAMA
12de jaargang
maandblad van
Bond Beter Leefmilieu

Redactie en administratie
Bond Beter Leefmilieu
Overwinningstraat 26,
B-1060 Brussel
Tel. 02/539.22.17

Abonnementen
60 BF (losnummer)
500 BF (jaarabonnee)
650 BF (buitenland)
1000 BF (steunabonnee)
op rekening nr.
001-1475409-18
van de Bond Beter
Leefmilieu vzw.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever
Lieve Grauls

Eindredacteur
Bart Boets

Werkten mee aan dit nummer:
Bart Boets
Rik De Baere
Marc De Coster
Luc Goeteyn
Lieve Grauls
Danny Jacobs
Martine Langen
Bea Lootens
Ingrid Pauwels
Dirk Serneels
Mauricette Van Houdt
Dirk Van Regenmortel
Luc Verhaegen
(omslagfoto)

Vormgeving
MIOS vzw,
Artesiëstraat 25,
1000 Brussel,
Tel. 02/513.32.60

Copyright
Overname van artikelen
wordt aanbevolen,
mits bronvermelding.

**UITERAARD WERD OOK
DEZE MILIEURAMA
GEDRUKT OP
KRINGLOOPPAPIER.**

In de reeks 'praktische brochures'
van Bond Beter Leefmilieu is vanaf nu verkrijgbaar

GELUIDSHINDER

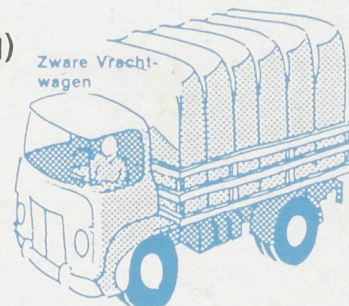
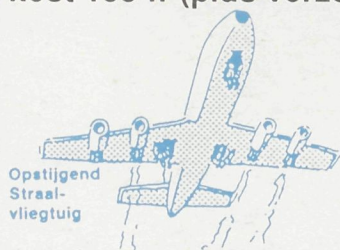
De stilte voorbij

Geluidshinder is een milieuprobleem dat van het beleid weinig aandacht krijgt. Ten onrechte, zo blijkt uit een onderzoek van de Bond Beter Leefmilieu naar geluidshinder door wegverkeer en luchtvaart.

De resultaten van dat onderzoek vindt men in een nieuwe brochure, waarmee BBL de geïnteresseerde burger beter wil informeren over het fenomeen geluidshinder: wat is het ? welke effecten heeft het ? hoe erg zijn we er aan toe ? en wat kan men er aan doen ?

Een vlot leesbaar en tegelijk volledig basisdocumentje voor al wie iets met lawaai te maken heeft of er meer wil over weten.

Deze brochure telt 36 blz.
en kost 100 fr (plus verzending)

☒ Graag ex. van de brochure 'Geluidshinder' voor:

Naam:

Adres:

.....

Opsturen naar:

BOND BETER LEEFMILIEU
Overwinningstraat 26
1060 Brussel
Tel. 02/539.22.17